

תנ"ך לבגרות

**מותאם לתוכנית הלימודים החדשה
לכיתה י"א (תוכנית - 70%)**

תשע"ט - 2019

נושאי חובה

סיפורי האבות

תולדות יצחק ורבקה והיחסים בין האחים עשו
ויעקב

סיפורי יוסף

חלומותיו, מכירתו, עלייתו לגדולה במצרים
והמפגשים עם אחיו ואביו

סיפור התהוות האומה

גזירות ושעבוד, שליחותו של משה והיציאה
לחירות, מעמד הר סיני ומתן תורה

תוכן העניינים

6 הספרים הנכללים בתנ"ך

7 מונחים שימושיים להבנה וניתוח הטקסט המקראי

סיפורי האבות

תולדות יצחק ורבקה והיחסים בין האחים עשו ויעקב

18	נישואי רבקה ליצחק	פרק כ"ד	בראשית
35	הולדתם של עשו ויעקב	פרק כ"ה (19 - 34)	בראשית
43	יעקב גונב את ברכות הבכורה מעשו	פרק כ"ז	בראשית
59	יעקב בורח לחרן והחלום בבית אל	פרק כ"ח	בראשית
69	יעקב בבית לבן ונישואיו ללאה ורחל	פרק כ"ט	בראשית
83	יעקב נאבק במלאך	פרק ל"ב (24 - 32)	בראשית

סיפורי יוסף

חלומותיו, מכירתו, עלייתו לגדולה במצרים והמפגשים עם אחיו ואביו

95	חלומות יוסף ומכירתו לעבדות	פרק ל"ז	בראשית
112	סיפור יהודה ותמר	פרק ל"ח	בראשית
123	יוסף בבית פוטיפר	פרק ל"ט -	בראשית
134	חלומות שר המשקים ושר האופים	פרק מ'	בראשית
142	חלומות פרעה ומינוי יוסף לשליט במצרים	פרק מ"א -	בראשית
159	המפגש בין יוסף ואחיו	פרק מ"ב -	בראשית
175	האחים שבים למצרים	פרק מ"ג -	בראשית
187	ניסיון גביע הכסף ונאום יהודה	פרק מ"ד -	בראשית
200	יוסף מתוודע לאחיו	פרק מ"ה -	בראשית
211	ברכת יעקב ליוסף אפרים ומנשה	פרק מ"ח -	בראשית
224	קיום צוואת יעקב וסיום סיפורי יוסף	פרק נ'	בראשית

סיפור התהוות האומה

גזירות ושעבוד, שליחותו של משה והיציאה לחירות, מעמד הר סיני ומתן תורה

237	פרעה משעבד את בני ישראל	שמות - פרק א'
244	לידת משה ובריחתו למדיין	שמות - פרק ב'
255	שליחותו של משה	שמות - פרק ג'
267	מכת בכורות והיציאה ממצרים	שמות - פרק יב' (29 - 42)
277	מסע היציאה של בני ישראל מצרים	שמות - פרק יג' (17 - 22)
280	קריעת ים סוף	שמות - פרק י"ד
293	מעמד הר סיני	שמות - פרק י"ט
302	עשרת הדיברות	שמות - פרק כ' (1 - 18)
314	חטא עגל הזהב	שמות - פרק ל"ב
329	בקשות משה מאלוהים	שמות - פרק ל"ג
338	חידוש הברית בין אלוהים לעם ולוחות הברית השניים	שמות - פרק ל"ד (1 - 16) (27 - 35)

סיפורי

האבות

**תולדות יצחק ורבקה
והיחסים בין האחים עשו
ויעקב**

בראשית - פרק כ"ד

נישואי רבקה ליצחק

וַיֹּאמֶר דָּבָר: לֹא וַיֹּאמֶר עֲבַד אֲבִרְהָם אֲנִכִּי: לֹא וַיְהִי בֶרֶךְ אֶת־אֲדֹנֵי
מִאֲדָר וַיִּגְדֵּל וַיִּתְּנֵם לָאֵל וַיִּבְרַךְ וַיִּסְמְךָ וַיִּשְׁפָּח וַיִּשְׁפָּח וַיִּשְׁפָּח וַיִּשְׁפָּח וַיִּשְׁפָּח
וַיִּשְׁפָּח: לֹא וַתֵּלֶד שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲדֹנֵי בֶן לְאֲדֹנֵי אַחֲרֵי זְקֻנָּתָהּ וַיִּתְּנָהּ
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ: לֹא וַיִּשְׁבַּעַנִּי אֲדֹנֵי לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבְנִי
מִבְּנוֹת הַפְּנִיעִנִי אֲשֶׁר אֲנִכִּי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ: לֹא אִם־לֹא אֶל־בֵּית־אֲבִי
תֵּלֶךְ וְאֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנִי: לֹא וַאֲמַר אֶל־אֲדֹנֵי אֵלֵי
לֹא־תֵלֶךְ הָאִשָּׁה אַחֲרַי: מ וַיֹּאמֶר אֵלֵי וְהָיָה אֲשֶׁר־הִתְּלַכְתִּי לִפְנֵי
יִשְׁלַח מַלְאָכֹו אִתְּךָ וְהִצִּילִים דְּרָכְךָ וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי
וּמִבֵּית אֲבִי: מ אִזְ תִּנָּקֶה מֵאֵלֵי כִי תָבוֹא אֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם־לֹא
יִתְּנֻ לְךָ וְהָיִיתָ נָקִי מֵאֵלֵי: מ וַאֲכֹא הַיּוֹם אֶל־הָעֵין וַאֲמַר וְהָיָה
אֵלֵי אֲדֹנֵי אֲבִרְהָם אִם־יִשְׁדַּע מִצִּלָּתִי דְרָכִי אֲשֶׁר אֲנִכִּי הִלֵּךְ
עָלֶיהָ: מ הִנֵּה אֲנִכִּי נָצַב עַל־עֵין הַמַּיִם וְהָיָה הַעֲלָמָה הַיְצִיאוֹת לְשֹׂאֵב
וַאֲמַרְתִּי אֵלֶיהָ הִשְׁקִינִי נָא מִעֵטְמִים מִבְּרֵךְ: מ וַאֲמַרְתָּ אֵלֵי
גַם־אֶתְּהָ שְׂתֵּה וְגַם לְגַמְלִיד אֲשָׁאֵב הִוא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הִכִּיתִי וְהָיָה
לְבֶן־אֲדֹנֵי: מ אֵי טָרִם אֶכְלָה לְדַבֵּר אֶל־לִפִּי וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת
וְכִדָּה עַל־שִׁכְמָהּ וְתִרְדַּד הָעֵינָה וְתִשָּׁאֵב וַאֲמַר אֵלֶיהָ הִשְׁקִינִי נָא:
מ וְתִמְהָר וְתִזְרַד כִּדָּה מִעָלֶיהָ וְתִאֲמַר שְׂתֵּה וְגַם־גַּמְלִיד אֲשָׁקֶה
וְאֲשָׁתִּי וְגַם הַגַּמְלִים הַשִּׁקְתָּה: מ וְאֲשָׁאֵל אֹתָהּ וַאֲמַר בְּתַמִּי אֵת
וְתִאֲמַר בְּתַתּוֹאֵל בֶּן־נָחוֹר אֲשֶׁר יִלְדָהּ לֹו מִלְּפָנַי וְאֲשֶׁם הַנָּזִים
עַל־אִפָּהּ וְהַצְמִידִים עַל־יָדֶיהָ: מ וַאֲקֹד וְאֲשַׁתְּחִנָּה לַיהוָה וְאֶבְרַךְ
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנֵי אֲבִרְהָם אֲשֶׁר הִנְחִנִי בְּדֶרֶךְ אֱמֶת לִקְחַת
אֶת־בְּתֻלָּתִי אֲדֹנֵי לְבָנוֹ: מ וְעָתָה אִם־יִשְׁכַּם עֵשָׂים חֶסֶד וְאִמָּת
אֶת־אֲדֹנֵי הַגִּידֹו לִי וְאִם־לֹא הַגִּידֹו לִי וְאִפְּנֶה עַל־יָמִינִי אוֹ עַל־שִׁמְאֹל:
נ וְעֵין לְבָן וְכִתּוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מִיִּהוָה יֵצֵא הַדָּבָר לֹא נִכְלָ דָּבָר אֶלֶּךְ
רַע אִרְמוֹב: נ הִנֵּה רִבְקָה לִפְנֵיךָ קָח וְלָךְ וְתָהִי אִשָּׁה לְבֶן־אֲדֹנֶיךָ
כַּאֲשֶׁר דָּבָר יְהוָה: נ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֲבַד אֲבִרְהָם אֶת־דִּבְרֵיהֶם
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה לַיהוָה: נ וַיֵּצֵא הָעֶבֶד כֶּל־כֶּסֶף וְכָל זָהָב
וְכִנְדֻּסִים וַיִּתֵּן לְרִבְקָה וּמִגְדָּנָתָהּ נָתַן לְאִחֶיהָ וְלִאִמָּהּ: נ וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ
הִוא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עִמּוֹ וַיִּלְּנוּ וַיָּקִימוּ בְּכֶסֶד וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי לְאֲדֹנֵי:
נ וַיֹּאמֶר אִחֶיהָ וְאִמָּהּ תִּשָּׁב הַנֶּעֱרָר אִתָּנוּ יָמִים אוֹ עֲשׂוֹר אַחֵר תֵּלֶךְ:
נ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־תִּתְּנוּ אֹתִי וְיְהוָה הַצִּילִים דְּרָכִי שְׁלַחְנִי וְאֶלְכָה
לְאֲדֹנֵי: נ וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנֶעֱרָר וְנִשְׁאָלָה אֶת־פִּיהָ: נ וַיִּקְרָאוּ לְרִבְקָה
וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הִתְּלַכִּי עִם־הָאִישׁ הַזֶּה וְתִאֲמַר אֵלָּה: נ וַיִּשְׁלַחוּ
אֶת־רִבְקָה אַחֲתָם וְאֶת־מִנְקָתָהּ וְאֶת־עֲבַד אֲבִרְהָם וְאֶת־אֲנָשָׁיו:
ס וַיִּבְרְכוּ אֶת־רִבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחֲתָנוּ אֵת הֵי לְאֶלְפֵי רִבְקָה וַיִּירֶשׁ
זָרַעְךָ אֶת שְׂעֵר שְׂנְאוֹ: ס וְתָקַם רִבְקָה וַנְּעִרְתִּיהָ וְתִרְפָּכֶנָּה
עַל־הַגַּמְלִים וְתִלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת־רִבְקָה וַיֵּלֶךְ:
ס וַיִּצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לְחֵי רֹאִי וְהִוא יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנָּגֶב: ס וַיֵּצֵא
יִצְחָק לְשׁוֹם בְּשָׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גַמְלִים בָּאִים:
ס וְתִשָּׂא רִבְקָה אֶת־עֵינֶיהָ וְתִרָא אֶת־יִצְחָק וְתִפֹּל מִעַל הַגַּמֶּל:
ס וְתִאֲמַר אֶל־הָעֶבֶד מִי־הָאִישׁ הַזֶּה וְהִלָּךְ בְּשָׂדֶה לְקִרְאָתָנוּ וַיֹּאמֶר
הָעֶבֶד הִוא אֲדֹנִי וְתִקַּח הָעֵינָף וְתִתְּנָם: ס וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לַיִּצְחָק
אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה: ס וַיְבֹאֶה יִצְחָק הָאֱלֹהִים שְׂרָה אִמּוֹ
וַיִּקַּח אֶת־רִבְקָה וְתִתְּנָהּ לָאִשָּׁה וַיִּהְיֶה וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ:

כד א וַאֲבִרְהָם וְזָן בָּא בְּיָמִים וַיְהִי בֶרֶךְ אֶת־אֲבִרְהָם כָּכָל: כ וַיֹּאמֶר
אֲבִרְהָם אֶל־עֲבָדָו זָקֵן בֵּיתוֹ הַמּוֹשֵׁל בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ שִׁים־נָא יָדְךָ תַּחַת
יְרֵכִי: ג וְאֲשָׁבִיעֶךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח
אִשָּׁה לְבְנִי מִבְּנוֹת הַפְּנִיעִנִי אֲשֶׁר אֲנִכִּי יֹשֵׁב בְּקֶרְבִּי: ד כִּי אֶל־אֶרֶץ
וְאֶל־מוֹלַדְתִּי תֵּלֶךְ וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנִי לַיִּצְחָק: ה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הָעֶבֶד
אוֹלִי לֹא־תִאֲכָה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרֵי אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת הִשָּׁב אִשִּׁיב
אֶת־בְּנִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יֵצֵאת מִשָּׁם: ו וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֲבִרְהָם הַשֹּׁמֵר
לְךָ פְּתִישִׁיב אֶת־בְּנִי שָׁמָּה: ז וְהָיָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לִקְחִנִי
מִבֵּית אֲבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבַר־לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע־לִי לֵאמֹר
לְזָרַעְךָ אֶתֶּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת הִוא יִשְׁלַח מַלְאָכֹו לִפְנֵיךָ וְלִקְחַתְּ
אִשָּׁה לְבְנִי מִשָּׁם: ח וְאִם־לֹא תִאֲכָה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרֶיךָ וְנִקְּחָתָ
מִשְׁבַּעְתִּי וְאֵת רַק אֶת־בְּנִי לֹא תִשָּׁב שָׁמָּה: ט וַיִּשָּׂם הָעֶבֶד אֶת־יָדוֹ
תַּחַת יָרֵךְ אֲבִרְהָם אֲדֹנֵי וַיִּשְׁבַּע לוֹ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה: י וַיִּקַּח
הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִגַּמְלֵי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל־טוֹב אֲדֹנָיו בִּידוֹ וַיָּקַם
וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶם נְהִרִים אֶל־עִיר נָחוֹר: יא וַיִּבְרַךְ הַגַּמְלִים מִחוּץ לְעִיר
אֶל־בְּאֵר הַמַּיִם לָעַת עָרֶב לָעַת צֵאת הַשָּׁאֲבָת: יב וַיֹּאמֶר וְהָיָה
אֵלֶיהָ אֲדֹנֵי אֲבִרְהָם הַקֶּרֶה נָא לִפְנֵי הַיּוֹם וְעֲשֵׂה־חֶסֶד עִם אֲדֹנֵי
אֲבִרְהָם: יג הִנֵּה אֲנִכִּי נָצַב עַל־עֵין הַמַּיִם וּבְנוֹת אֲנָשִׁי הָעִיר יֹצֵאת
לְשֹׂאֵב מַיִם: יד וְהָיָה הַנֶּעֱרָר אֲשֶׁר אִמְרָה אֵלֶיהָ הִפִּינָא בְּרֹךְ וְאֲשַׁתָּהּ
וְאִמָּהּ שְׂתֵּה וְגַם־גַּמְלִיד אֲשָׁקֶה אֹתָהּ הִכְחַתְּ לְעֶבְדְּךָ לַיִּצְחָק וְכִה
אֲדַע כִּי־עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדֹנֵי: טו וַיְהִי־הִוא טָרִם כִּלָּה לְדַבֵּר וְהָיָה
רִבְקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר יִלְדָה לְכִתּוּאֵל בֶּן־מִלְכָּה אִשְׁתּוֹ נָחוֹר אִחִי אֲבִרְהָם
וְכִדָּה עַל־שִׁכְמָהּ: טז וְהַנֶּעֱרָר טָבַח מִרְאָה מֵאֲדָר בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא
יָדָעָה וְתִרְדַּד הָעֵינָה וְתִמְלֹא כִדָּה וְתַעַל: יז וַיִּרְץ הָעֶבֶד לְקִרְאָתָהּ
וַיֹּאמֶר הַגַּמְלִינִי נָא מִעֵטְמִים מִבְּרֵךְ: יח וְתִאֲמַר שְׂתֵּה אֲדֹנֵי וְתִמְהָר
וְתִרְדַּד כִּדָּה וְתִשָּׁקֶתוּ וְתִאֲמַר גַּם לְגַמְלִיד
אֲשָׁאֵב עַד אִם־כָּלִי לִשְׁתֵּת: יט וְתִמְהָר וְתַעַר כִּדָּה אֶל־הַשִּׁקְתָּ וְתִרְץ
עוֹד אֶל־הַבְּאֵר לְשֹׂאֵב וְתִשָּׁאֵב לְכָל־גַּמְלָיו: כא וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֲהָ לָהּ
מִחֲרָשׁ לְדַעַת הַהֲצִילִים יְהוָה דְּרָכֹו אִם־לֹא: כב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלִי
הַגַּמְלִים לִשְׁתוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ נֹזֶם זָהָב כֶּסֶף מִשְׁקָלוֹ וַיִּשְׁנֵי צִמְדִּים
עַל־יָדֶיהָ עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם: כג וַיֹּאמֶר בְּתַמִּי אֵת הַגִּידִי נָא לִי
הֵשׁ בֵּית־אֲבִיךָ מָקוֹם לָנוּ לָלִין: כד וְתִאֲמַר אֵלֶיהָ בְּתַתּוֹאֵל אֲנִכִּי
בֶן־מִלְכָּה אֲשֶׁר יִלְדָה לְנָחוֹר: כה וְתִאֲמַר אֵלֶיהָ גַם־תָּבֹן גַּם־מִסְפּוֹא
רַב עִמָּנוּ גַם־מָקוֹם לָלִין: כו וַיִּקַּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה: כז
כז וַיֹּאמֶר בְּרֹךְ וְהָיָה אֱלֹהֵי אֲדֹנֵי אֲבִרְהָם אֲשֶׁר לֹא־עָזַב חֶסֶדוֹ
וְאִמָּתוֹ מִעַם אֲדֹנֵי אֲנִכִּי בְּדֶרֶךְ נָחִי וְהָיָה בֵּית אֲחִי אֲדֹנֵי: כח וְתִרְץ
הַנֶּעֱרָר וְתִגַּד לְבֵית אִמָּהּ בְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה: כט וּלְרִבְקָה אֶחָ וְשִׁמּוֹ לְבָן
וַיִּרְץ לְבָן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעֵין: ל וְהָיָה כִּרְאָת אֶת־הַנָּזִים
וְאֶת־הַצְמִידִים עַל־יָדֶיהָ אַחֲתוֹ וְכַשְׁמַעוֹ אֶת־דְּבָרֵי רִבְקָה אַחֲתוֹ לֵאמֹר
כִּה־דָבָר אֵלֵי הָאִישׁ וַיְבֹא אֶל־הָאִישׁ וְהָיָה עִמָּד עַד־עַל־הַגַּמְלִים
עַל־הָעֵין: לא וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרֹךְ וְהָיָה לָמָּה תַעֲמוֹד בְּחוּץ וְאֲנִכִּי פָנִיתִי
הַפּוֹת וּמָקוֹם לְגַמְלִים: לב וַיְבֹא הָאִישׁ הַפּוֹתָהּ וַיִּפְתַּח הַגַּמְלִים וַיִּתֵּן
תָּבֹן וּמִסְפּוֹא לְגַמְלִים וַיִּמֵּם לְרֹחַץ רַגְלָיו וּרְגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ:
לג וַיִּשָּׂם וַיִּפְּנוּ לְאָכֹל וַיֹּאמֶר לֹא אֶכֹּל עַד אִם־דִּבַּרְתִּי דְּבָרִי

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בשליחותו של עבד אברהם (אליעזר) למצוא אישה ליצחק והמפגש שלו עם רבקה בת בתואל שעוזבת את משפחתה ונישאת ליצחק

אברהם שולח את עבדו לארצו למצוא אישה ליצחק

פסוקים 1 - 4 - "וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו וַיהוָה בָּרַךְ אֶת-אֲבְרָהָם בְּכָל. וַיֹּאמֶר אֲבְרָהָם אֶל-עֲבָדָיו זָקֵן בֵּיתוֹ הַמָּשָׁל בְּכָל-אֲשֶׁר-לוֹ שָׁיִם-נָא יֵדְדָה תַּחַת יָרְכִי. וְאֲשָׁבִיעֶךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ. כִּי אֶל-אֶרֶצִי וְאֶל-מוֹלַדְתִּי תֵלֶךְ וְלִקְחָתָהּ אִשָּׁה לְבָנִי לִיצְחָק".

אברהם שהוא כבר זקן מופלג וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו שאלוהים ברכ אותו בכול וַיהוָה בָּרַךְ אֶת-אֲבְרָהָם בְּכָל חושש שיצחק בנו (שהוא כבר בן 40) יקח אישה מבנות כנען ולכן הוא משביע ואומר אל עבדו וַיֹּאמֶר אֲבְרָהָם אֶל-עֲבָדָיו הבכיר זָקֵן בֵּיתוֹ אשר מנהל את כל רכושו הַמָּשָׁל בְּכָל-אֲשֶׁר-לוֹ לבצע פעולה סימלית ולשים את ידו תחת ירך רגלו של אברהם שָׁיִם-נָא יֵדְדָה תַּחַת יָרְכִי וישבע בשם האלוהים וְאֲשָׁבִיעֶךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ שלא יקח אישה לבנו אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מבנות כנען שהוא גר בתוכם מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ וכי ילך אל ארצו ומוולדתו (ארם נהריים) של אברהם כִּי אֶל-אֶרֶצִי וְאֶל-מוֹלַדְתִּי תֵלֶךְ ומשם יקח אישה לבנו יצחק וְלִקְחָתָהּ אִשָּׁה לְבָנִי לִיצְחָק

מה מבטא המעשה הסימלי שָׁיִם נָא יֵדְדָה תַּחַת יָרְכִי?

החוקרים אומרים:

המעשה הסימלי שָׁיִם-נָא יֵדְדָה תַּחַת יָרְכִי מבטא התחייבות של הנשבע. מכיוון שהירך רומזת על ברית המילה (הברית בין אלוהים לנשבע), והצאצאים מכונים "יוצאי ירך", לכן שימת היד תחת הירך היא בעצם **התחייבות של הנשבע לצאצאי המשביע**, לקיים את השבועה שנשבע בשם האלוהים.

נִיבִיט וּבִיטוּיִט

"זֶקֶן בָּא בְּיָמִים" (1) כּיוֹם מִצִּיּוֹן "אָדָם שֶׁהִגִּיעַ לְזִיקְנָה מוֹפְלָגָת"

פסוקים 5 - 9 - "וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הָעֶבֶד אוֹלֵי לֹא-תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלַכֵּת אַחֲרַי אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת הִשָּׁב אָשִׁיב אֶת-בְּנִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יָצֵאתִי מִשָּׁם. וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם הַשָּׁמַר לְךָ פֶּן-תָּשִׁיב אֶת-בְּנִי שָׁמָּה. יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבָר-לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ אֶתְּןָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ לִפְנֶיךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לְבְנִי מִשָּׁם. וְאִם-לֹא תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלַכֵּת אַחֲרַיךָ וְנִקִּיתָ מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת רַק אֶת-בְּנִי לֹא תָשִׁיב שָׁמָּה. וְיָשָׁם הָעֶבֶד אֶת-יָדוֹ תַּחַת יָרֶךְ אַבְרָהָם אֲדֹנָיו וַיִּשְׁבַּע לוֹ עַל-הַדָּבָר הַזֶּה."

העבד פונה ואומר לאברהם וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הָעֶבֶד אם האישה לא תרצה להתלוות אליו וללכת לארץ כנען אוֹלֵי לֹא-תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלַכֵּת אַחֲרַי אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת האם במצב זה יסכים אברהם שהוא יקח את יצחק אליה אל הארץ שהוא עזב אותה וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם ואוסר עליו מלהביא את יצחק לשם הַשָּׁמַר לְךָ פֶּן-תָּשִׁיב אֶת-בְּנִי שָׁמָּה וכי אלוהים אשר לקח אותו מבית אביו ומארץ מולדתו יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלַדְתִּי שהבטיח לצאצאיו את ארץ כנען וְאֲשֶׁר דָּבָר-לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ אֶתְּןָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ לִפְנֶיךָ לְמִצּוֹא אישה לבנו וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לְבְנִי מִשָּׁם אך אם האישה לא תרצה להתלוות אליו וְאִם-לֹא תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלַכֵּת אַחֲרַיךָ הוּא משוחרר משבועתו וְנִקִּיתָ מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת רק שלא יביא את בנו יצחק לשם רַק אֶת-בְּנִי לֹא תָשִׁיב שָׁמָּה העבד שם את ידו תַּחַת יָרֶךְ אַבְרָהָם אֲדֹנָיו וַיִּשְׁבַּע הָעֶבֶד אֶת-יָדוֹ תַּחַת יָרֶךְ אַבְרָהָם אֲדֹנָיו וַיִּשְׁבַּע לוֹ עַל-הַדָּבָר הַזֶּה

הַחֻקִּים אוֹמְרִים:

מפסוקים אלו ניתן להבין שני דברים:

- שיצחק הוא אדם פסיבי אשר אינו פועל למצוא לעצמו אישה ורעיה, אלא אביו הזקן אברהם יוזם זאת ושולח את עבדו לחפש אישה עבור בנו.

- שאברהם אוסר על העבד להביא את יצחק לארם נהריים כנראה מחשש שיחשף לעובדי האלילים שם, ויאבד את אמונתו באלוהים.

המפגש בין העבד לרבקה - פסוקים 10 - 27

פסוקים 10 - 11 - "וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גִמְלִים מִגְמְלֵי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ וַיָּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל-אֲרָם נְהָרִים אֶל-עֵיר נְחוּר. וַיְבָרֶךְ הַגְּמְלִים מִחוּץ לְעֵיר אֶל-בְּאֵר הַמַּיִם לָעֵת עָרֵב לָעֵת צֹאת הַשָּׁאֲבֹת."

העבד (אליעזר) לוקח איתו וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גִמְלִים מִגְמְלֵים של אברהם עֲשָׂרָה גִמְלִים מִגְמְלֵי אֲדֹנָיו והולך ומעמיס עליהם וַיֵּלֶךְ מתנות רבות מאדונו וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ ויוצא למסע לארם נהרים וַיָּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל-אֲרָם נְהָרִים אל עירו של נחור אחיו של אברהם אֶל-עֵיר נְחוּר וכשהוא מגיע הוא מחנה את הגמלים וַיְבָרֶךְ הַגְּמְלִים מִחוּץ לְעֵיר מחוץ לעיר ליד באר מים אֶל-בְּאֵר הַמַּיִם היכן שלעת ערב לָעֵת עָרֵב באות הבנות לשאוב מים לָעֵת צֹאת הַשָּׁאֲבֹת

פסוקים 12 - 14 - "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם הַקְּרָה-נָא לִפְנֵי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה-חֶסֶד עִם אֲדֹנֵי אֲבֹרָהִם. הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל-עֵין הַמַּיִם וּבָנוֹת אֲנָשִׁי הָעֵיר יֵצְאוּ לְשָׂאֵב מַיִם. וְהָיָה הַנֶּעֱרָ אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיהָ הֵטִי-נָא כַדָּךְ וְאַשְׁתָּה וְאִמְרָה שְׁתֵּה וְגַם-גִּמְלֶיךָ אֲשָׁקָה אֹתָהּ הַכֹּחֶת לְעִבְדְּךָ לְיִצְחָק וְבָהּ אֲדַע כִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנֵי."

לפני בוא הבנות העבד מתפלל וַיֹּאמֶר ומבקש מאלוהים יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנֵי אֲבֹרָהִם שיזמן לפניו היום את האישה המיועדת הַקְּרָה-נָא לִפְנֵי הַיּוֹם ובכך יעשה חסד עם אדונו אברהם וַעֲשֵׂה-חֶסֶד עִם אֲדֹנֵי אֲבֹרָהִם כי הוא נמצא כעת ליד הבאר הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל-עֵין הַמַּיִם שאליה באות בנות העיר לשאוב מים וּבָנוֹת אֲנָשִׁי הָעֵיר יֵצְאוּ לְשָׂאֵב מַיִם וכדי לזהות את הנערה המיועדת הוא קובע אות וסימן ואומר והיה והנערה שהוא יבקש ממנה וְהָיָה הַנֶּעֱרָ אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיהָ להשקות מים הֵטִי-נָא כַדָּךְ וְאַשְׁתָּה תציע ביוזמתה וְאִמְרָה להשקות אותו וגם את גמליו שְׁתֵּה וְגַם-גִּמְלֶיךָ אֲשָׁקָה זה יהיה הסימן שזאת האישה שהועיד אלוהים ליצחק אֹתָהּ הַכֹּחֶת לְעִבְדְּךָ לְיִצְחָק וכך הוא ידע וְבָהּ אֲדַע כי אלוהים עשה חסד עם אדונו אברהם כִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנֵי

החוקרים אומרים:

שהסימן שקבע העבד לזיהוי הנערה המיועדת מהווה מן מבחן לאופייה. הצעתה של הנערה, שהציעה ביוזמתה להשקות אותו וגם את גמליו, מעידה על טוב ליבה ונדיבותה, אך גם על חריצותה, שהרי להשקות עשרה גמלים יש בכך טרחה רבה מאד.

פסוקים 15 - 16 - "וַיְהִי-הוּא טָרִם כָּלָה לְדַבֵּר וַהֲנֵה רַבְקָה יֵצֵאת אֲשֶׁר יִלְדָה לְבִתּוֹאֵל בֶּן-מִלְכָּה אִשְׁתּוֹ נַחֲוֹר אָחִי אַבְרָהָם וְכָדָה עַל-שְׂכָמָהּ. וַהֲנַעַר טִבַּת מְרֹאֶה מְאֹד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה וַתֵּרֶד הָעֵינָה וַתִּמְלֵא כָדָה וַתַּעַל".
תוך כדי כך כשהוא וַיְהִי-הוּא עדיין לא סיים לדבר טָרִם כָּלָה לְדַבֵּר ורבקה מגיעה וַהֲנֵה רַבְקָה יֵצֵאת שהיא בת בתואל בנו של נחור אחיו של אברהם אֲשֶׁר יִלְדָה לְבִתּוֹאֵל בֶּן-מִלְכָּה אִשְׁתּוֹ נַחֲוֹר אָחִי אַבְרָהָם כשהכד שלה על שכמה וְכָדָה עַל-שְׂכָמָהּ והנערה יפיפיה וַהֲנַעַר טִבַּת מְרֹאֶה מְאֹד ובתולה בְּתוֹלָה שמעולם לא היתה עם גבר וְאִישׁ לֹא יִדְעָה והיא יורדת אל הבאר וַתֵּרֶד הָעֵינָה ממלאת את כדה מים וַתִּמְלֵא כָדָה ועולה חזרה למעלה וַתַּעַל

רבקה משקה את העבד

פסוקים 17 - 21 - "וַיֵּרֶץ הָעֶבֶד לִקְרֹאתָהּ וַיֹּאמֶר הֲגִמְיָאִנִי נָא מַעַט-מִים מִכֶּדֶךְ. וַתֹּאמֶר שְׁתֵּה אֲדֹנִי וַתִּמְהַר וַתֵּרֶד כָּדָה עַל-יָדָהּ וַתִּשְׁקֶהוּ. וַתִּכַּל לְהִשְׁקֹתוֹ וַתֹּאמֶר גַּם לְגִמְלִיךָ אֲשָׂאב עַד אִם-כָּלוּ לִשְׁתֹּת. וַתִּמְהַר וַתַּעַר כָּדָה אֶל-הַשִּׁקְתָּ וַתֵּרֶץ עוֹד אֶל-הַבָּאֵר לִשְׂאֹב וַתִּשְׂאֹב לְכָל-גִּמְלָיו. וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֲהָ לָהּ מִחֲרִישׁ לְדַעַת הֵהָצִלִיחַ יְהוָה דְּרָכּוֹ אִם-לֹא".

העבד רץ לקראת רבקה וַיֵּרֶץ הָעֶבֶד לִקְרֹאתָהּ ובהתאם לאות שקבע הוא אומר לה וַיֹּאמֶר שתשקה אותו מעט מים הֲגִמְיָאִנִי נָא מַעַט-מִים מהכד שלה מִכֶּדֶךְ רבקה עונה לו ואומרת וַתֹּאמֶר שישתה שְׁתֵּה אֲדֹנִי וממהרת להוריד את כדה וַתִּמְהַר וַתֵּרֶד כָּדָה עַל-יָדָהּ ומשקה אותו וַתִּשְׁקֶהוּ וכשסיימה להשקותו וַתִּכַּל לְהִשְׁקֹתוֹ היא ביוזמתה אומרת וַתֹּאמֶר שגם עבור הגמלים היא תשאב מים גַּם לְגִמְלִיךָ אֲשָׂאב ותשקה אותם עד שייסימו לשתות עַד אִם-כָּלוּ לִשְׁתֹּת היא ממהרת וַתִּמְהַר ומרוקנת כדה אל השוקת וַתַּעַר כָּדָה אֶל-הַשִּׁקְתָּ ורצה

רבקה משקה את הגמלים

שוב לבאר ותרץ עוד אל-הבאר
לשאוב עוד מים לשאב וכך היא
שאבה מים עבור כל הגמלים
ותשאב לכל-גמליו. העבד עומד
משתומם ומתפלא והאיש משתאה
לגביה לה הוא מבין שהתגשם האות

שקבע אך אינו יודע מחריש לדעת אם אומנם הצליח אלוהים את אשר ייחל
(שהנערה המיועדת תהיה ממשפחת אברהם) ההצליח יהוה דרכו או לא
אם-לא

החוקרים אומרים:

שהחריצות והפעלתנות של רבקה מתוארים על ידי ריבוי פעלים:

- ממהרת להוריד כדה ומשקה אותו ותמהר ותרוץ כדה על-ידה ותשקהו
- ממהרת לרוקן כדה אל השוקת ותמהר ותער כדה אל-השקת...
- רצה שוב ושוב אל הבאר ותרץ עוד אל-הבאר...
- שואבת מים פעמים רבות עבור כל הגמלים ותשאב לכל-גמליו

נ'ביט וביטויים

"הגמלאיני נא מעט מים מכדך" (17) מציין בקשה "השקי אותי מעט מים"

פסוקים 22 - 23 - "ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על-ידיה עשרה זהב משקלם. ויאמר בת-מי את הגידי נא לי היש בית-אביך מקום לנו ללון".

לאחר שהגמלים סיימו לשתות ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ומתוך התלהבות מתכונותיה מעניק לה העבד נזם זהב ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים לידיה העשויים מזהב ושני צמידים על-ידיה עשרה זהב משקלם ושואל אותה ויאמר ביתו של מי היא בת-מי את והאם משפחתה תסכים לארח אותו ואת אנשיו ולאפשר להם ללון הגידי נא לי היש בית-אביך מקום לנו ללון

פסוקים 24 - 27 - "ותאמר אליו בת-בתואל אנכי בן-מלכה אשר ילדה לנחור. ותאמר אליו גם-תבן גם-מספוא רב עמנו גם-מקום ללון. ויקד האיש וישתחו ליהוה. ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני אברהם אשר לא-עזב חסדו ואמתו מעם אדני בדרך נחני יהוה בית אחי אדני".

רבקה עונה ואומרת לו ותאמר אליו שהיא ביתו של בתואל בת-בתואל אנכי בנה של מילכה אותו ילדה לנחור (אחיו של אברהם) בן-מלכה אשר ילדה לנחור ובנדיבות רבה מציעה לו ותאמר אליו תבן ומספוא לגמלים גם-תבן גם-מספוא רב עמנו וגם מקום ללון בבית אביה גם-מקום ללון העבד מודה לה בקידה ויקד האיש ולאחר מכן משתחוה לאלוהים וישתחו ליהוה ומודה לאלוהים של אדונו אברהם ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני אברהם על החסד שעשה עם אדונו בכך שזימן בפני עבדו את הנערה המיועדת אשר לא-עזב חסדו ואמתו מעם אדני ואותו הנחה אלוהים בדרך הנכונה אנכי בדרך נחני יהוה אל בית אחיו של אדונו אברהם בית אחי אדני

העבד בבית משפחת בתואל - פסוקים 28 - 60

רבקה מבשרת למשפחתה על בואו של האורח

פסוקים 28 - 33 - "ותרץ הנער ותגד לבית אמה כדברים האלה. ולרבקה אח ושמו לבן וירץ לבן אל-האיש החוצה אל-העין. ויהי כראת את-הנזם ואת-הצמידים על-ידי אחתו וכשמעו את-דברי רבקה אחתו לאמר כה-דבר אלי האיש ויבא אל-האיש והנה עמד על-הגמלים על-העין. ויאמר בוא ברוך יהוה למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים. ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו. ויישם (ויושם) לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם-דברתי דברי ויאמר דבר".

רבקה רצה חזרה לביתה ותרץ הנער ומספרת לבני משפחתה ותגד לבית אמה על ההתרחשויות כדברים האלה. ולרבקה יש אח ולרבקה אח ששמו לבן ושמו לבן אשר יצא לרוץ לקראת העבד וירץ לבן אל-האיש לכיוון הבאר החוצה אל-העין לאחר שראה את הנזם ויהי כראת את-הנזם ואת הצמידים שעל ידי אחותו ואת-הצמידים על-ידי אחתו ולאחר ששמע את דברי רבקה

אחותו וְכִשְׁמָעוּ אֶת-דְּבָרֵי רַבֵּקָה אָחֻתוֹ לִגְבִי דַבְרֵי הָעֶבֶד לֵאמֹר כֹּה-דָבַר אֵלַי הָאִישׁ הוּא מֵגִיעַ אֶל הָעֶבֶד וַיָּבֹא אֶל-הָאִישׁ שֶׁנִּמְצָא עִם גַּמְלִי לִיד הַבָּאֵר וַיְהִי עֹמֵד עַל-הַגְּמָלִים עַל-הָעֵינָן לִבֵּן פֹּנֶה אֵלָיו וַיֹּאמֶר וּמִזְמִין אוֹתוֹ לְבֵית הַמִּשְׁפָּחָה בְּאוֹפֵן מְכֻבָּד בּוֹא בְרוּךְ יְהוָה וְאֹמֵר לוֹ שְׁלֹא יִשָּׂאֵר בְּחוּץ לָמָּה תֵּעָמָד בְּחוּץ כִּי הוּא פִינָה עֹבְרוֹ מִקּוֹם בְּבֵית וְאֲנֹכִי פָנִיתִי הַבֵּית וְגַם מִקּוֹם עֹבֵר הַגְּמָלִים וּמִקּוֹם לַגְּמָלִים. הָעֶבֶד נִעְנָה לְהַזְמִנָּה וּמֵגִיעַ לְבֵית הַמִּשְׁפָּחָה וַיָּבֹא הָאִישׁ הַפִּיטָה מִחֲנָה אֶת הַגְּמָלִים וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים מִקְּבֵל תֵּבֶן וּמִסְפּוֹא עֹבֵר הַגְּמָלִים וַיִּתֵּן תֵּבֶן וּמִסְפּוֹא לַגְּמָלִים וּמִים לְרַחוּץ אֶת רַגְלָיו וְגַם אֶת רַגְלֵי אֲנָשָׁיו וּמִים לְרַחוּץ רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ לִבֵּן דּוֹאֵג לְהַגִּישׁ לָהֶם מִזֶּן וַיִּוֹשֶׁם לְפָנָיו לֶאֱכֹל אֲךָ הָעֶבֶד אֹמֵר וַיֹּאמֶר שְׁלֹא יֵגַע בְּאוֹכֵל לֹא אֶכֶל לְפָנַי שִׂיאֵמֵר אֶת דְּבָרָיו עַד אִם-דְּבַרְתִּי דְּבָרֵי לִבֵּן מִסְכִּים וְאֹמֵר לוֹ לִשְׂאת אֶת דְּבָרָיו וַיֹּאמֶר דְּבַר הַחוֹקֵרִים אֹמְרִים:

הַסּוֹפֵר הַמִּקְרָאִי מִצִּיּוֹן, שֶׁעַם הַגְּעֵתָה שֶׁל רַבֵּקָה הַבִּיתָה, עֵינָיו שֶׁל לִבֵּן קוֹלִטוֹת קוֹדֵם כָּל אֶת הַנֶּזֶם וְהַצְמִידִים שֶׁאֲחֻתוֹ רַבֵּקָה עוֹנֶדֶת. בְּכֹךְ הוּא רוֹמֵז **עַל תַּאֲבֵת הַבָּעַע שֶׁל לִבֵּן**, וְכִי הַהִתְרַשְׁמוֹת שֶׁלּוֹ מֵהַתְּכַשִּׁיטִים גּוֹרֵמֶת לוֹ לְהַזְמִין בְּהַתְּלַהּבוֹת אֶת הָעֶבֶד וְאֲנָשָׁיו לְבֵיתָם וּלְדַאֵג לְכָל צְרִיכָהֶם.

מדוע לבן אחיה של רבקה מקבל את פני האורחים?

הַחוֹקֵרִים אֹמְרִים:

שֶׁבַּמִּשְׁפָּחָה פְּטְרִיֶּאֶרְכִּלִית כְּמוֹ שֶׁלָּהֶם (הַנִּשְׁלֹטָה עַל יְדֵי הָאֵב), הַבֵּן הַגְּדוֹל מִנְהֵל אֶת עֵינָיו הַבְּנוֹת וְהָאֲחִים הַצְעִירִים (זֶה מוֹפִיעַ גַּם בְּמִגִּילוֹת נֹזֵז מֵהַמִּזְרָח הַקְּדוּם). לִכֵּן, לִבֵּן שֶׁהוּא הָאֵחַ הַגְּדוֹל, הָאֲחֵרָאִי עַל גּוֹרֵל אֲחֻתוֹ יֵצֵא לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי הָאֲוֹרְחִים.

הַסִּיפּוֹר שֶׁל הָעֶבֶד לְבִנֵי הַמִּשְׁפָּחָה

פְּסוּקִים 34 - 48 - וַיֹּאמֶר עֶבֶד אֲבִרְהָם אֲנֹכִי. וַיְהִי בֵּרוּךְ אֶת-אֲדֹנִי מְאֹד וַיִּגְדֵּל וַיִּתֵּן-לוֹ צֹאן וּבָקָר וְכֶסֶף וְזָהָב וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וּגְמָלִים וְחֲמָרִים. וַתֵּלֶד שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲדֹנִי בֶן לְאֲדֹנִי אַחֲרֵי זְקֻנָּתָהּ וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ. וַיִּשְׁבַּעֵנִי אֲדֹנִי לֵאמֹר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶצוֹ. אִם-לֹא אֶל-בֵּית-אָבִי תֵּלֶךְ וְאֶל-מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחָתָהּ אִשָּׁה לְבָנִי. וַאֲמַר

אל-אדני אלי לא-תלך האשה אחרי. ויאמר אלי יהוה אשר-התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי. אז תנקה מאלתי כי תבוא אל-משפחתי ואם-לא יתנו לך והיית נקי מאלתי. ואבא היום אל-העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם

העבד מעניק לרבקה צמיד זהב

לבי והנה רבקה יצאת וכדה על-שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא. ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שמה וגם-גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקתה. ואשאל אתה ואמר בת-מי את ותאמר בת-בתואל בן-נחור אשר ילדה-לו מלכה ואשם הנזם על-אפה והצמידים על-ידיה. ואקד ואשתחוה ליהוה ואברך את-יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את-בת-אחי אדני לבנו.

העבד אומר שהוא עבדו של אברהם ויאמר עבד אברהם אנכי שאלוהים ברך אותו מאד ויהוה ברך את-אדני מאד והוא התעשר ויגדל ואלוהים נתן לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחמורים ויתן-לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחמורים ושרה אשתו של אדונו אברהם ילדה לו בן לעת זקנתה ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ואדונו נתן לבנו את כל רכושו ויתן-לו את-כל-אשר-לו. אדונו השביע אותו וישבעני אדני לאמר שלא לקחת לבנו אישה מבנות הכנעני לא-תקח אשה לבני מבנות הכנעני שהוא גר בארצו אשר אנכי יושב בארצו אלא אם-לא ילך אל בית אביו ואל משפחתו אל-בית-אבי תלך ואל-משפחתי ומהם יקח אישה לבנו ולקחת אשה לבני. והעבד מספר ששאל את אדונו ואמר אל-אדני ואם האישה לא תרצה לבוא איתו אלי לא-תלך האשה אחרי והוא השיב לו ויאמר אלי שאלוהים שהוא מאמין בו יהוה אשר-התהלכתי לפניו ישלח מלאך

שישגיח עליו וְשָׁלַח מִלְאָכֹוּ אֲתָךְ ויביא להצלחת משימתו וְהִצְלִיחַ דְּרָכְךָ
 להביא אישה לבנו וְלִקְחָתָהּ אִשָּׁה לְבָנִי מבני משפחתו מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי
 ובכך קיים את שבועתו אִזְ תִּנָּקָה מֵאֲלֹתֵי וּאִם יבוא אל משפחתו כִּי תָבוֹא אֶל-
 מִשְׁפַּחְתִּי והם לא יאפשרו לנערה להתלוות אליו וְאִם-לֹא יִתְּנִי לָךְ הוא יהיה
 פטור משבועתו וְהָיִיתָ נָקִי מֵאֲלֹתֵי. העבד ממשיך ומספר שכשהגיע לבאר
 המים וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל-הָעֵין התפלל לאלוהים של אדונו אברהם וְאָמַר יְהוָה
 אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אֲבִרְהָם שיביא להצלחת המשימה אִם-יִשְׁפָּד-נָא מִצְּלִיחַ דְּרָכֵי
 שלקח על עצמו אֲשֶׁר אֲנֹכִי הֵלַךְ עֲלֶיךָ וּבְעוֹמְדוֹ לִיד בֶּאֱרַם הַמַּיִם הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב
 עַל-עֵין הַמַּיִם הוא קבע אות שהעלמה שתבוא לבאר לשאוב מים וְהָיָה
 הַעֲלָמָה הַיִּצְאָתָה לְשָׂאֵב והוא יפנה אליה ויבקש וְאָמַרְתִּי אֵלָיךָ שתשקה אותו
 מים מהכד שלה הַשְּׁקִינִי-נָא מֵעַט-מִיָּם מִכֶּדֶךָ והיא תאמר לו וְאָמְרָה אֵלַי
 שתשקה אותו וגם את גמליו גַּם-אֲתָה שְׂתֶה וְגַם לְגַמְלֶיךָ אֲשָׂאֵב היא האישה
 הוא הָאִשָּׁה שאלוהים מייעד לבנו של אדונו אֲשֶׁר-הִכִּיחַ יְהוָה לְבֶן-אֲדֹנִי.
 העבד ממשיך לספר שתוך כדי כך שהוא מהרהר בליבו אֲנִי טָרַם אֲכַלָּה לְדָבָר
 אֶל-לְבִי וּרְבִקָּה מִתְקַרֶּבֶת וְהִנֵּה רְבִקָּה יֹצֵאת וְכֹדָה עַל-כֹּדָה עַל-
 שְׂכָמָה והיא יורדת לבאר לשאוב מים וְתֹרֵד הָעֵינָה וְתִשָּׂאֵב והוא פנה אליה
 וְאָמַר אֵלָיךָ וּבִיקַשְׁתָּ שֶׁתִּשְׁקָה אֹתוֹ מִיָּם הַשְּׁקִינִי נָא והיא מיהרה להוריד את
 כדה וְתִמְהַר וְתֹרֵד כֹּדָה מֵעֲלֶיךָ ואמרה לו לשתות וְתֹאמַר שְׂתֶה וגם את
 גמליו היא תשקה וְגַם-גַּמְלֶיךָ אֲשָׁקָה והוא שתה וְאִשְׁתָּ וגם את הגמלים
 הישקתה וְגַם הַגַּמְלִים הַשְּׁקֵתָה ואז הוא שאל אותה וְאֲשָׂאֵל אֹתָהּ וְאָמַר
 ביתו של מי היא בֵּת-מִי אַתָּה והיא ענתה ואמרה וְתֹאמַר שֶׁהִיא בֵּיתוֹ שֶׁל בְּתוּאֵל
 בן נחור שאשתו מילכה ילדה לו בֵּת-בְּתוּאֵל בֶּן-נְחוֹר אֲשֶׁר יָלְדָה-לוֹ מִלְכָּה
 ואז אמר העבד שהוא שם וְאֲשֶׁם את הנזם על אפה ואת הצמידים על ידיה
 הַנָּזָם עַל-אָפָה וְהַצְּמִידִים עַל-יָדֶיךָ והוא השתחוה לאלוהים וְאָקֵד
 וְאֲשִׁתְּחוּה לַיהוָה והודה לאלוהים של אדונו אברהם וְאָבִרְךָ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲדֹנִי אֲבִרְהָם אשר הינחה אותו להצליח במשימתו אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֲמֶת
 לבחור לְקַחְתָּ בֵּית אַחִיו שֶׁל אֲדוֹנִי לְבֶן אֶת-בֵּת-אָחִי אֲדֹנִי לְבָנוֹ

החוקרים אומרים:

שהעבד מספר באריכות ובפירוט רב למשפחתה של רבקה את השתלשלות האירועים תוך הוספה או השמטה של פרטים בנושאים שונים:

פירוט העושר של אברהם

סיפור הכתוב (פסוק 1)	סיפור העבד (פסוקים 35 - 36)
נאמר בכלליות: וַיְהִי בְרֹךְ אֶת אַבְרָהָם, בְּכָל	מפרט את עושרו של אברהם ומציין שיתן הכל לבנו: וַיְהִי בְרֹךְ אֶת-אַדְנִי מְאֹד וַיַּגְדֵּל וַיִּתֵּן-לוֹ צֹאן וּבָקָר וְכֶסֶף וְזָהָב וְעַבְדִּים וּשְׁפָחוֹת וְגַמְלִים וְחֲמֹרִים. וַתֵּלֶד שָׂרָה אֵשֶׁת אַדְנִי בֶן-לְאֻדִּי... וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ

העבד דואג לפרט את עושרו של אברהם כדי להרשים את משפחתה של רבקה, וכדי שיסכימו לשידוך. הוא אף דואג לציין שהבן (יצחק) הוא בן יחיד שיירש את כל הרכוש של אביו.

טשטוש ניגודי האמונה בין אברהם ובין משפחת רבקה

סיפור הכתוב (פסוק 3)	סיפור העבד (פסוק 37)
אברהם השביע את העבד באלוהים: וְאִשְׁבִּיעַ בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ	משמיט את שבועתו באלוהים ומציין רק את שבועתו לאברהם: וַיִּשְׁבַּעֵנִי אַדְנִי

העבד משמיט את השבועה באלוהים, כדי לא ליצור סיכסוך בין בני משפחתה של רבקה, שהם מאמינים באלילים (פולותאיסטים) לבין אברהם המאמין באלוהים אחד ויחיד (מונותאיסטי).

הדגשת הזיקה המשפחתית

סיפור הכתוב (פסוק 4) (פסוק 7)	סיפור העבד (פסוק 38) (פסוק 40)
אברהם רצה שהאישה לבנו תהיה מארצו ומולדתו: כִּי אֶל-אֶרֶצִי וְאֶל-מִוְלַדְתִּי, תֵּלֶךְ; וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה, לְבְנִי לְיִצְחָק (4)	מציין שאברהם רוצה שהאישה לבנו תהיה מבני משפחתו: אֶל-בֵּית-אָבִי תֵּלֶךְ וְאֶל-מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבְנִי (38)
יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מִוְלַדְתִּי... יִשְׁלַח מִלְאָכּוֹ לְפָנָי, וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבְנִי, מִשָּׁם (7)	וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה אֲשֶׁר-הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מִלְאָכּוֹ אֵתְךָ וְהִצְלִיחַ דְּרָכְךָ וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבְנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי (40)

העבד מעוניין לתת למשפחת רבקה תחושה שאברהם רוצה כלה לבנו רק מבני משפחתו, ובכך להעניק כבוד רב להם ולקשר המשפחתי ביניהם.

סיפור מתן התכשיטים והקשר המשפחתי

סיפור הכתוב (פסוקים 22 - 23)	סיפור העבד (פסוק 47)
העבד קודם נותן את התכשיטים, ולאחר מכן שואל לאיזו משפחה היא שייכת: וַיְהִי, כַּאֲשֶׁר כָּלוּ הַגָּמְלִים לְשָׂתוֹת, וַיִּקַּח הָאִישׁ נָזֶם זָהָב, בָּקָע מִשְׁקָלוֹ וּשְׁנֵי צַמִּידִים עַל-יָדָיו, עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם. וַיֹּאמֶר בֶּת-מִי אַתָּה...	העבד שואל קודם לאיזו משפחה היא שייכת, ולאחר מכן נותן לה את התכשיטים: וַאֲשָׂאֵל אֹתָהּ, וְאָמַר בֶּת-מִי אַתָּה, וַתֹּאמֶר בֶּת-בְּתוּאֵל בֶּן-נַחוּר, אֲשֶׁר יָלְדָה-לוֹ מִלְכָּה; וְאִשְׁם הַנָּזֶם עַל-אַפָּהּ, וְהַצַּמִּידִים עַל-יָדָיו.

העבד משנה את העובדות בסיפור מסירת התכשיטים כדי להחמיא לקשר המשפחתי שלהם לאברהם. כי אם היה מספר שנתן את התכשיטים לרבקה לפני שידע מאיזו משפחה היא, היה סותר את הדברים שאמר בהתחלה שנסלח להביא אישה רק ממשפחת אברהם.

רש"י אומר:

ששינה את דבריו כיוון שמשפחתה היתה שואלת: איך נתן לה את התכשיטים מבלי לדעת מי היא. שנה הסדר שהרי הוא תחלה נתן ואח"כ שאל אלא שלא יתפשוהו בדבריו ויאמרו היאך נתת לה ועדיין אינך יודע מי היא

השמטת תיאור חריצותה של רבקה

סיפור הכתוב (פסוקים 18 - 20)	סיפור העבד (פסוק 46)
יש תיאור חריצותה של רבקה: וַתֹּאמֶר, שְׂתֵה אֶלְנִי; וַתִּמְהַר, וַתִּרְדַּךְ כַּדָּה עַל-יָדָהּ וַתִּשְׁקָהּ. וַתִּכַּל, לְהִשְׁקֹתוֹ; וַתֹּאמֶר, גַּם לְגַמְלִיךָ אֲשָׂאֵב, עַד אִם-כָּלוּ, לְשָׂתוֹת. וַתִּמְהַר, וַתַּעַר כַּדָּה אֶל-הַשִּׁקָּה, וַתָּרֶץ עוֹד אֶל-הַבָּאֵר, לְשָׂאֵב; וַתִּשְׂאֵב, לְכָל-גַּמְלֵיו.	נמנע מלציין את חריצותה של רבקה: וַתִּמְהַר, וַתִּרְדַּךְ כַּדָּה מֵעֲלֶיהָ, וַתֹּאמֶר שְׂתֵה, וְגַם-גַּמְלִיךָ אֲשָׂקָה; וַאֲשַׁתְּ, וְגַם הַגָּמְלִים הִשְׁקָתָהּ.

העבד אינו מתאר את חריצותה של רבקה, מחשש שמשפחתה תעלה את סכום המוהר שהם רוצים לקבל עבור בתם החרוצה.

העבד מדגיש שהשידוך הוא רצון האלוהים

העבד אומר לבני משפחתה של רבקה שהשידוך הוא רצון האלוהים של אדונו, והוא הדריך אותו בדרך הנכונה למצוא את רבקה **וְאָבְרָךְ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנֵי אַבְרָהָם אֲשֶׁר הִנַּחְנִי בְּדֶרֶךְ אֲמֶת לְקַחַת אֶת-בֵּת-אָחִי אֲדֹנִי לְבָנוּ** בכך רצה לשכנע אותם (כעובדי אלילים) שהשידוך הוא רצון האלים ויש בו ברכה.

העבד מבקש את ידה של רבקה - פסוק 49

פסוק 49 - וְעֵתָה אִם-יִשְׁכָּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֲמֶת אֶת-אֲדֹנִי הַגִּידוּ לִי וְאִם-לֹא הַגִּידוּ לִי וְאֶפְנֶה עַל-יָמִין אוֹ עַל-שְׂמָאל.

וכעת לאחר הסיפור הארוך שסיפר העבד **וְעֵתָה** הוא מבקש את ידה של רבקה ואומר שאם הם מסכימים לשידוך עם אדונו **אִם-יִשְׁכָּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֲמֶת אֶת-אֲדֹנִי** שיגידו לו **הַגִּידוּ לִי** ואם אינם מסכימים שיגידו לו **וְאִם-לֹא הַגִּידוּ לִי** והוא יצא לדרכו לחפש אישה אחרת ויפנה ימינה **וְאֶפְנֶה עַל-יָמִין** או שמאלה **אוֹ עַל-שְׂמָאל**

הסכמת המשפחה לשידוך - פסוקים 50 - 60

פסוקים 50 - 51 - וַיַּעַן לָבָן וּבְתוֹאֵל וַיֹּאמְרוּ מִיְּהוָה יֵצֵא הַדָּבָר לֹא נוּכַל דָּבָר אֲלֵיךָ רַע אוֹ-טוֹב. הִנֵּה-רַבְקָה לְפָנֶיךָ קַח וְלֵךְ וּתְהִי אִשָּׁה לָבָן-אֲדֹנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבָר יְהוָה.

לבן אחיה של רבקה ובתואל אביה עונים לו ואומרים **וַיַּעַן לָבָן וּבְתוֹאֵל וַיֹּאמְרוּ** שהם מסכימים לשידוך כי מאלוהים נועד להתקיים השידוך הזה **מִיְּהוָה יֵצֵא הַדָּבָר** והם אינם יכולים לסרב לשידוך **לֹא נוּכַל דָּבָר אֲלֵיךָ** כי אין להם לא סיבה רעה ולא סיבה טובה לסרב לו **רַע אוֹ-טוֹב** והם מוסרים לו את רבקה **הִנֵּה-רַבְקָה לְפָנֶיךָ** ואומרים לו לקחת אותה **קַח** ולחזור איתה לכנען **וְלֵךְ** כדי שתהיה אישתו של בן אדונו **וּתְהִי אִשָּׁה לָבָן-אֲדֹנֶיךָ** כפי שקבע זאת אלוהים **כַּאֲשֶׁר דָּבָר יְהוָה**

החוקרים אומרים:

מפסוקים אלו ניתן לראות שהראשון שמביע את הסכמתו לשידוך הוא לבן האח הגדול האחראי לאחותו רבקה, ואחריו מביע האב בתואל את הסכמתו.

פסוקים 52 - 54 - וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת-דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה לַיהוָה. וַיּוֹצֵא הָעֶבֶד כְּלִי-כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וּבְגָדִים וַיִּתֵּן לְרַבְקָה וּמִגְדָּנָתָהּ וַיִּתֵּן לְאָחִיָּה וּלְאֵמָהּ. וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עִמּוֹ וַיְלִינוּ וַיִּקְוֹמוּ בִּבְקָר וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי לְאֲדֹנִי.

לאחר ששמע עבד אברהם את הסכמתם לשידוך וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת-דְּבָרֵיהֶם הוא משתחוה ארצה ומודה לאלוהים וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה לַיהוָה ואחרי זה הוא מוציא מתנות של כלי כסף וכלי זהב ובגדים וַיּוֹצֵא הָעֶבֶד כְּלִי-כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וּבְגָדִים ומעניק אותם לרבקה וַיִּתֵּן לְרַבְקָה וּמִגְדָּנָתָהּ וַיִּתֵּן לְאָחִיָּה וּלְאֵמָה לאחר ששתו ואכלו הוא ואנשיו בסעודה שנערכה לכבוד השידוך וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עִמּוֹ הם הלכו לישון וַיְלִינוּ וַיִּקְוֹמוּ בבוקר וַיִּקְוֹמוּ בִּבְקָר והעבד בא להיפרד באומרו וַיֹּאמֶר שהם מוכנים לצאת בדרך חזרה לאדונו שְׁלַחְנִי לְאֲדֹנִי

פסוקים 55 - 60 - וַיֹּאמֶר אָחִיָּה וְאֵמָה תֵּשֶׁב הַנֶּעֱר אִתָּנוּ יָמִים אוֹ עֶשְׂוֹר אַחֵר תֵּלֶךְ. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-תָּאֲחֵרוּ אִתִּי וַיְהִי הַצְּלִיחַ דְּרָכֵי שְׁלַחְוִנִי וְאֶלְכָה לְאֲדֹנִי. וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנֶעֱר וְנִשְׁאַלָה אֶת-פִּיהָ. וַיִּקְרְאוּ לְרַבְקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הִתְלַכִּי עִם-הָאִישׁ הַזֶּה וְתֹאמְרִי אֵלָיו. וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-רַבְקָה אַחֲתָם וְאֶת-מִנְקֵתָהּ וְאֶת-עֶבֶד אַבְרָהָם וְאֶת-אֲנָשָׁיו. וַיְבָרְכוּ אֶת-רַבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחֲתָנוּ אֵת הַיּוֹם לְאֶלְפֵי רַבָּה וַיִּירֶשׁ זֶרַעְךָ אֶת שְׂעִיר שְׁנָאִיו.

ואז מבקשים אחיה לבן ואימה וַיֹּאמֶר אָחִיָּה וְאֵמָה שתשאר הנערה איתם עוד כמה ימים (כדי לחשוב יחד על השידוך והשינוי שהולך להתחולל בחייה) תֵּשֶׁב הַנֶּעֱר אִתָּנוּ יָמִים כעשרה ימים לכל היותר אוֹ עֶשְׂוֹר ולאחר מכן (אם תסכים) תֵּלֶךְ אַחֵר אִתּוֹ אחר תֵּלֶךְ הָעֶבֶד מבקש מהם וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שלא יעכבו אותו אֶל-תָּאֲחֵרוּ אִתִּי במיוחד לאחר שאלוהים הביא להצלחת משימתו וַיְהִי הַצְּלִיחַ דְּרָכֵי שְׁלַחְוִנִי ולחזור לאדונו וְאֶלְכָה לְאֲדֹנִי. בני משפחתה מבקשים וַיֹּאמְרוּ לשאול את הנערה מה דעתה נִקְרָא לְנֶעֱר וְנִשְׁאַלָה אֶת-פִּיהָ הם קוראים לרבקה וַיִּקְרְאוּ לְרַבְקָה ושואלים אותה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ האם היא מסכימה לשידוך ומוכנה להתלוות לעבד וללכת איתו לכנען הִתְלַכִּי עִם-הָאִישׁ הַזֶּה ורבקה עונה שהיא מסכימה ומוכנה ללכת איתו

וַתֹּאמֶר אֵלֶיךָ וְאֵז הֵם שׁוֹלְחִים לְדַרְכָּם אֶת רַבְקָה אַחֲתָם יַחַד עִם הַמִּיִּנְקָה שְׁלֵה וְאַתָּה-מִנְקָתָהּ וְאֶת עֶבֶד אַבְרָהָם וְאֶת-עֶבֶד אַבְרָהָם וְאַתָּה-אֶנְשֵׁיוֹ וְהֵם מְבָרְכִים אֶת רַבְקָה לְרֵגֶל נִישׁוּאֶיהָ וַיְבָרְכוּ אֶת-רַבְקָה וְאוֹמְרִים לָהּ שְׁלֵה תִשְׁכַּח אֶת מִשְׁפַּחְתָּהּ וְשֶׁהִיא אַחֲתָם וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחֲתָנוּ אַתָּה וּמֵאֲחֵלִים לָהּ פִּזְרִית וְצִצְאִים רַבִּים הֵי לְאַלְפֵי רַבָּה וַיִּתְּגֵבֶר זֶרַעָהּ וַיִּירֶשׁ זֶרְעָהּ עַל שׁוֹנָאִיו אֶת שְׁעַר שְׁנָאִיו

מדוע מבקשת כעת המשפחה לשמוע את דעת הנערה לאחר שהביעו הסכמתם לשידוך?

החוקרים אומרים:

אומנם בני המשפחה הביעו את הסכמתם לשידוך הנה-רבקה לפניך קח ולך ויהי אשה לבן-אדניך (51) אבל הם עשו זאת מבלי לשאול את דעתה של רבקה. כעת לפני שהם נפרדים הם מבקשים לדעת מה דעתה ויאמרו נקרא לנער ונשאלה את-פיה (57) והאם היא מוכנה להיפרד ממשפחתה וללכת עם העבד לכנען ולהינשא ליצחק.

רש"י אומר:

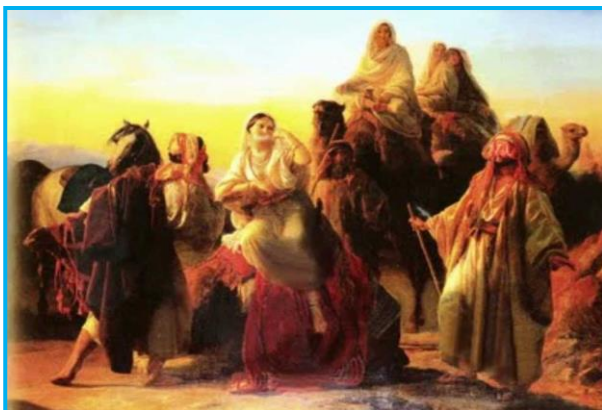
אין משיאין אישה אלא בהסכמתה מכאן שאין משיאין את האישה אלא מדעתה

נביא וביטוי

"נקרא לנער ונשאלה את-פיה" (57) כיום מציין "נברר רצונו של המעורב בעניין"

המפגש בין רבקה ליצחק בארץ כנען - פסוקים 61 - 67

פסוקים 61 - 67 - וַתֵּקֶם רַבְקָה וְנַעֲרֹתֶיהָ וַתִּרְפְּבֵנָה עַל-הַגְּמֵלִים וַתִּלְכְּנָה

יצחק והשיירה של רבקה

אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְקָה וַיֵּלֶךְ. וַיֵּצֵק בָּהּ מִבּוֹא בְּאֵר לְחֵי רְאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב. וַיֵּצֵא יֵצֶחֶק לְשׁוּחַ בִּשְׂדֵה לִפְנוֹת עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גְמֵלִים בָּאִים. וַתִּשָּׂא רַבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתִּרָּא אֶת-יֵצֶחֶק וַתִּפֹּל מֵעַל

הגמל. ותאמר אל-העבד מי-האיש הלזה בהלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני ותקח הצעיף ותתכס. ויספר העבד ליצחק את כל-הדברים אשר עשה. ויבא יצחק האלה שרה אמו ויקח את-רבקה ותהי-לו לאשה ויאבהב וינחם יצחק אחרי אמו.

רבקה והמשרתות שלה קמות ותקם רבקה ונערתיה ומתכוננות לרכיבה על

יצחק לוקח את רבקה לאוהל אימו

הגמלים ותרכבנה על-הגמלים וללכת אחרי העבד ותלכנה אחרי האיש שלוקח את רבקה והמלוות שלה ויקח העבד את-רבקה ויוצא לדרך חזרה לכנען וילך. באותו הזמן יצחק חוזר אל ביתו ויצחק בא מבאר לחי רואי מבוא באר לחי ראי לכיוון ביתו שנמצא באזור הנגב והוא יושב בארץ הנגב וכשהוא מגיע יוצא יצחק לטייל בשדה ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב לפנות ערב והוא מרים מבטו וישא עיניו ורואה שיירת גמלים מתקרבת וירא והנה גמלים באים רבקה

המרימה מבטה ותשא רבקה את-עיניה רואה את יצחק ותרא את-יצחק ומהטיית הגוף היא נופלת מהגמל ותפל מעל הגמל ושואלת את העבד ותאמר אל-העבד מי האיש הזה שהולך בשדה ובא לקראתם מי-האיש הלזה בהלך בשדה לקראתנו והעבד עונה לה ואומר ויאמר העבד שהוא אדונו החתן המיועד לה הוא אדני ומתוך צניעות היא לוקחת צעיף ומכסה את פניה ותקח הצעיף ותתכס וכשמגיע יצחק אליהם מספר לו את העבד את כל ההתרחשויות שקרו לו ויספר העבד ליצחק את כל-הדברים אשר עשה יצחק לוקח את רבקה ומביא אותה אל האוהל של אימו (שנותר עומד ריק אחרי שנפטרה) ויבא יצחק האלה שרה אמו ולאחר מכן הוא לוקח את רבקה ונושא אותה לאישה ויקח את-רבקה ותהי-לו לאשה ויאבהב אותה מאד ויאבהב ואהבה זו מביאה לו נחמה על פטירתה של אימו וינחם יצחק אחרי אמו

בחן ידיעותיך

ענה על השאלות הבאות:

1. הסבר מדוע מבקש אברהם מעבדו להישבע כשידו תחת ירכו?

2. מדוע מתנגד אברהם לנישואי בנו עם בנות כנען?

3. איזה אות קובע העבד לזיהוי הנערה המיועדת ועל מה הוא מעיד?

4. כיצד מתוארת חריצותה ופעלתנותה של רבקה?

5. מדוע לבן אחיה של רבקה מקבל את פני האורחים?

6. באילו נושאים קיימים הבדלים בין סיפור הכתוב לסיפור של העבד ומדוע העבד מוסיף או משמיט פרטים בכל אחד מהנושאים?

7. מדוע מבקשת משפחתה של רבקה לשמוע את דעתה לגבי השידוך לאחר שנתנו הסכמתם לכך?

סיפורי

יוסף

**חלומותיו, מכירתו, עלייתו
לגדולה במצרים והמפגשים
עם אחיו ואביו**

בראשית - פרק ל"ז

חלומות יוסף ומכירתו לעבדות

אֶל־אֶחָיו הָיָה בָּעַל הַחֲלֻמֹּת הַזֶּה בָּא: כ וַעֲתָה לָכֵי וְנִהְרָגְהוּ וְנִשְׁלָכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאִמָּנוּ חַיָּה רָעָה אֲכָלְתָּהוּ וְנִרְאָה מִה־יָהוּי חֲלֻמָּתוֹ: כא וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצְלֵהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנֹו נַפְשׁ: כב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֶל־תִּשְׁפְּכִידֶם הַשְׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר וְיָד אֶל־תִּשְׁלַחוּ־כֹּו לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבֹו אֶל־אֲבִיו: של כג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־כָּא יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת־יוֹסֵף אֶת־כְּתָנָתוֹ אֶת־כְּתֹנֶת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו: כד וַיִּקְחוּהוּ וַיִּשְׁלָכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רֶק אֵין בּוֹ מַיִם: כה וַיִּשְׁבּוּ לֵאכֹל־לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחַת יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וַיִּמְלִיחֶם נִשְׂאִים נִכְאֹת וְצָרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִם: כו וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־אֶחָיו מִה־צָּעַע כִּי נִהְרַג אֶת־אֶחָיו וְכִסִּינוּ אֶת־דָּמּוֹ: כז לָכֵי וְנִמְכְּרֵנוּ לַיִּשְׁמַעְעָאִלִים וְיִדְנוּ אֶל־תְּהִי־כֹּו כִּי־אֶחָיו בְּשָׂרֵנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו: כח וַיַּעֲבְרוּ אַנְשִׁים מִדְּנִיָּים סָחָרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלֻ אֶת־יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְעָאִלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף מִצְרַיִם: כט וַיִּשָּׁב רְאוּבֵן אֶל־הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין־יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת־כְּנֻדָּיו: ל וַיִּשָּׁב אֶל־אֶחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּלֵד אֵינֶנּוּ וְאֵנִי אָנֹה אֲנִי־כָא: לא וַיִּקְחוּ אֶת־כְּתֹנֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁחָטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיַּטְבִּילוּ אֶת־הַכְּתֹנֶת בְּדָם: לב וַיִּשְׁלָחוּ אֶת־כְּתֹנֶת הַפָּסִים וַיָּבִיאוּ אֶל־אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצְעָנֵנו הַכֶּר־נָא הַכְּתֹנֶת בְּנֶךְ הוּא אִם־לֹא: לג וַיִּכְרֶה וַיֹּאמֶר כְּתֹנֶת בְּנִי חַיָּה רָעָה אֲכָלְתָּהוּ טָרֶף טָרֶף יוֹסֵף: לד וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתּוֹ וַיִּשֶׂם שָׁק בְּמַתְּנוֹ וַיִּתְאֱבֵל עַל־בְּנָיו יָמִים רַבִּים: לה וַיִּקְמוּ כָל־בְּנָיו וְכָל־בְּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ וַיִּמָּאֵן לְהַתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי־אֲרֻד אֶל־בְּנִי אֲבֹל שְׂאֵלָה וַיִּבֶךְ אֹתוֹ אֲבִיו: לו וְהַמְדִּינִים מְכָרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם לְפֹטִיפָר סָרִיס פְּרֹעֶה שֶׁר הַמִּצְרַיִם: פ

לו א וַיִּשָּׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: ב אֵלָה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף בְּן־שִׁבְעֵ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת־אֶחָיו בְּצָאָן וְהוּא נָעַר אֶת־בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אֲבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דְּבָרָתָם רָעָה אֶל־אֲבִיהֶם: ג וַיִּשְׂרָאֵל אֶהֱב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בְּנָיו כִּי־בְדֻזְקָנִים הוּא לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ בְּתֻלָּת פָּסִים: ד וַיִּרְאוּ אֶחָיו כִּי־רָאִתוּ אֶהֱב אֲבִיהֶם מִכָּל־אֶחָיו וַיִּשְׁנָאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכֻלוּ דַּבֵּר לְשָׁלֹם: ה וַיַּחֲלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאֶחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֹא אֹתוֹ: ו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ־נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: ז וְהִנֵּה אֲנִי חֲנוּן מְאֹלָמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה אֲלַמְתִּי וְגַם־נִצְבָה וְהִנֵּה תִסְבִּינָה אֲלַמְתִּיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוִי לְאֲלַמְתִּי: ח וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶחָיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם־מִשׁוּל תִּמְשָׁל בְּנוֹ וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֹא אֹתוֹ עַל־חֲלֻמָּתוֹ וְעַל־דְּבָרָיו: ט וַיַּחֲלֹם עוֹד חֲלוֹם אַחֵר וַיֹּסֶפֶר אֹתוֹ לְאֶחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלֻמְתִּי חֲלוֹם עוֹד וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִיִּים לִי: י וַיֹּסֶפֶר אֶל־אֲבִיו וְאֶל־אֶחָיו וַיַּנְעִרֻהוּ אֲבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מִה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הֲבֹא נְבוֹא אֲנִי וְאֶמְנֶךְ וְאֶחָד לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֲרָצָה: יא וַיִּקְנְאוּ־כֹּו אֶחָיו וְאֲבִיו שָׁמַר אֶת־הַדָּבָר: יב וַיָּלְכוּ אֶחָיו לְרַעוּת אֶת־צָאֵן אֲבִיהֶם בְּשָׂכָם: יג וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הֲלֹא אֶחָד רָעִים בְּשָׂכָם לָכֵה וְאִשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הַנְּנִי: יד וַיֹּאמֶר לוֹ לִדְ־נָא רֹאֵה אֶת־שָׁלֹם אֶחָד וְאֶת־שָׁלֹם הַצָּאן וְהַשְׁכֵּנִי דָבָר וַיִּשְׁלַחְהוּ מַעֲמֶק חֲבֹרֵן וַיָּבֵא שְׂכָמָה: טו וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲהָ בְּשָׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מִה־תִּבְקֶשׁ: טז וַיֹּאמֶר אֶת־אֶחָי אֲנִי מְבַקֵּשׁ הַגִּיד־הֵנָּה לָאִי אִיפֹה הֵם רָעִים: יז וַיֹּאמֶר הָאִישׁ גָּסְעוּ מִזֶּה כִּי שְׂמַעְתִּי אֲמָרִים גְּלִיכָה דִּתִּינָה וַיִּלָּךְ יוֹסֵף אַחֵר אֶחָיו וַיִּמְצְאוּם בְּדִתָּן: יח וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מִרְחָק וּבְטָרִם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַבְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ: יט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק ביחסים הסבוכים במשפחה של יעקב בהתנכלות

של האחים ליוסף ומכירתו לעבדות במצרים

יעקב מפלה את יוסף לטובה על פני שאר אחיו וזה גורם לאחים לחוש רגשי קינאה ושנאה כלפיו אשר מובילים לכך שהאחים מוכרים את יוסף לעבדות במצרים ויעקב שחושב שבנו מת מתאבל עליו.

מערכת היחסים במשפחה של יעקב

הפסוקים בקטע זה מהווים אקספוזיציה והם מוסרים פרטים שהם חשובים להבנת סיפורי יוסף.

פסוק 1 - "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוִיר אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן".

יעקב החליט להתיישב **וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב** בארץ שבה גר אביו **בְּאֶרֶץ מִגְוִיר אָבִיו** והיא ארץ כנען **בְּאֶרֶץ כְּנָעַן**.

החוקרים אומרים:

בחירתו של יעקב להתיישב עם משפחתו הגדולה בארץ כנען ומצבו הכלכלי הטוב מדגישה את התממשות ההבטחה האלוהית לאבותיו ומראה שברכת האלוהים מלווה אותו.

הרמב"ן אומר:

יעקב בחר להמשיך את המסורת ולהשאר גר בארץ כנען כמו אביו **"יעקב ישב גר כאביו בארץ לא להם אלא לכנען"**. והכונה להגיד כי הם בוחרים לגור בארץ הנבחרת, ושנתקיים בהם כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם

פסוק 2 - "אֵלֶּה תִּלְדֹּת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן-שָׁבַע-עָשָׂרָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת-אָחִיו בְּצָאן וְהוּא נָעַר אֶת-בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת-בְּנֵי זִלְפָּה נָשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-דְּבָתָם רָעָה אֶל-אֲבִיהֶם".

אלה המאורעות שיעברו על יעקב ומשפחתו הקשורים ליחסים בין יוסף ואחיו **אֵלֶּה תִּלְדֹּת יַעֲקֹב** כשיוסף הוא בן שבע עשרה **יוֹסֵף בֶּן-שָׁבַע-עָשָׂרָה שָׁנָה** והוא רועה עם אחיו את הצאן **הָיָה רָעָה אֶת-אָחִיו בְּצָאן** וכנער הוא תחת חסותם **וְהוּא נָעַר** של בני בלהה ובני זילפה הפילגשות של אביו **אֶת-בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת-בְּנֵי זִלְפָּה נָשֵׁי אָבִיו** יוסף נהג לספר (להלשין) **וַיָּבֵא יוֹסֵף** על מעשיהם השליליים של אחיו **אֶת-דְּבָתָם רָעָה** ליעקב אביהם **אֶל-אֲבִיהֶם**.

מה הכוונה בביטוי "אֵלֶּה תִּלְדֹּת יַעֲקֹב יוֹסֵף...?"

הרמב"ן אומר:

הביטוי **אֵלֶּה תִּלְדֹּת יַעֲקֹב יוֹסֵף**... משמש את הסופר המקראי לציין באופן מקוצר ומתומצת שכל האירועים שיוספרו מכאן ואילך על קורות יעקב ומשפחתו קשורים ביחסים שהיו בין יוסף ואחיו **"והנכון בעיני כי אלה תולדות יעקב יוסף ואחיו אשר יזכיר ואחז הכתוב דרך קצרה...אשר אירע להם ככה"**.

מה מציין הביטוי "וְהוּא נָעַר אֶת-בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת-בְּנֵי זִלְפָּה"?

החוקרים אומרים:

המילה נָעַר משמשת במקרא גם במשמעות "חניך" או "משרת" (בראשית מ"א 12, שמות ל"ג 11) ולכן ניתן להבין שיוסף היה חניכם או משרתם של בני בלהה ובני זילפה שלקחו אותו תחת חסותם ולימדו אותו להיות רועה צאן.

הרמב"ן אומר:

יוסף הוא נער שמסתובב עם בני בלהה ובני זילפה תמיד כי עליהם ציווה יעקב שישמרו עליו וישרתו אותו "יאמר כי הוא נער והוא עם בני בלהה ועם בני זלפה נשי אביו תמיד לא יפרד מהם... כי להם צוה אביהם שישמרוהו וישרתוהו"

אל מי מכוון הביטוי "וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָרָתָם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם"?

רש"י אומר:

הכוונה היא לאחיו בני לאה שכל מעשה רע שעשו יוסף היה מספר לאביו "כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו"

הרמב"ן אומר:

הכוונה היא לאחיו בני בלהה ובני זילפה שאיתם הסתובב והיה מספר על מעשיהם הרעים לאביו "והוא עם בני בלהה ועם בני זלפה נשי אביו תמיד... והוא מביא מהם דבה רעה אל אביהם"

ספורנו אומר:

הכוונה היא לכל אחיו כיוון שכל האחים שנאו אותו.

החוקרים אומרים:

למרות שמסופר שיוסף מוסר לאביו על מעשיהם השליליים של אחיו הסופר המקראי אינו מזכיר כאן את תגובתם של אחיו למעשיו.

פסוק 3 - "וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת-יוֹסֵף מִכָּל-בָּנָיו כִּי-בֶן-זִקְנִים הוּא לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתֻנֹּת פָּסִים."

יעקב אוהב את יוסף מכל בניו וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת-יוֹסֵף כיוון שהוא הבן שנולד להורים זקנים כִּי-בֶן-זִקְנִים הוּא לוֹ לכן הוא עושה לו כותונת פסים וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתֻנֹּת פָּסִים.

מדוע יוסף מוזכר "בן-זקנים" ולא בנימין שהוא הבן הקטן ביותר?

החוקרים אומרים:

יוסף ובנימין הם הבנים של רחל אישתו האהובה של יעקב והם אהובים עליו יותר משאר הבנים אך הביטוי **בן-זקנים הוא לו** מציין שיוסף הוא עבור יעקב **כמו בן זקונים** מה שמדגיש את אהבתו הרבה אליו.

הרמב"ן אומר:

הזקנים היו נוהגים לקחת אחד מבניהם הקטנים ללוות אותם והם היו תמיד איתם ולכן קראו להם בן זקונים. הביטוי **בן-זקנים הוא לו** מציין שיעקב לעת זקנתו בחר ביוסף ללוותו ולשרתו **"והנראה בעיני כי מנהג הזקנים שיקחו אחד מבניהם הקטנים להיות עמו לשרתו, והוא נשען על ידו תמיד לא יפרד ממנו, והוא נקרא לו בן זקוניו בעבור שישרתו לזקוניו, והנה לקח יעקב את יוסף לדבר הזה והיה עמו תמיד"**

נ"י"ט וביטוי

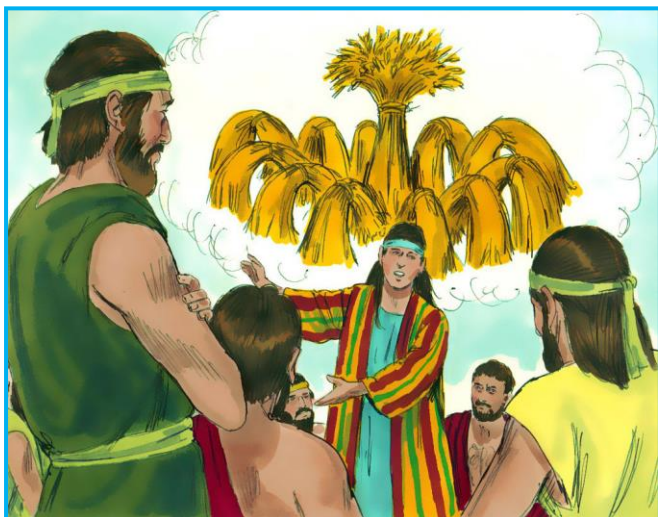
"בן זקנים" (3) משמעותו "בן/בת שנולדו אחרונים להורים מבוגרים"

פסוק 4 - "ויראו אחיו כי-אתו אהב אביהם מכל-אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם".

כאשר אחיו של יוסף רואים **ויראו אחיו** שאותו אוהב אביהם יותר מכל האחים **כי-אתו אהב אביהם מכל-אחיו** הם שונאים אותו בשל כך **וישנאו אתו** ולא יכולים לדבר איתו דברי אחווה ורעות **ולא יכלו דברו לשלם**.

חלום יוסף - חלום השיבולים בשדה

פסוקים 5 - 8 - "ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו. ויאמר אליהם שמעו-נא החלום הזה אשר חלמתי. והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם-נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי. ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם-משול תמשל בנו ויוספו עוד שנא אתו על-חלמתי ועל-דבריו".

חלום השיבולים בשדה

יוסף חולם חלום ויחלם יוסף חלום
הולך לספר אותו לאחיו ויגד לאחיו
וגורם להגברת השנאה שלהם אליו
ויספּו עוד שָנא אתו. יוסף מספר
להם על החלום שחלם ויאמר
אליהם שָמְעוּ-נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה
אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי. והנה כשהם אוספים
וקושרים אלומות שיבולים בשדה
והנה אֲנַחְנוּ מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים

בַּתוֹךְ הַשָּׂדֶה קמה אלומת השיבולים שלו וניצבת זקופה וְהִנֵּה קמה אֲלֵמְתִי
וגם-נִצְבָה כשכל האלומות של אחיו סובבות אותה ומשתחוות לאלומה שלו
והנה תִּסְבִּינָה אֲלֵמְתִיכֶם וּתִשְׁתַּחֲוֶינָה לֵאלֹהֵימִי.

תגובת אחיו לחלום

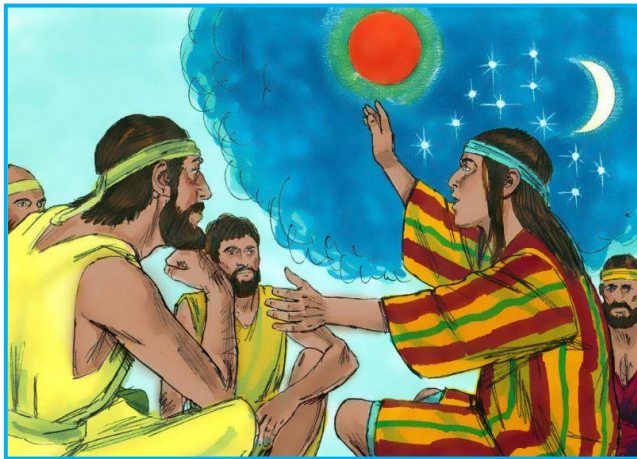
אחיו מגיבים בכעס ואומרים לו ויאמרו לו אָחִיו האם הוא מתכוון למלוך עליהם
הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ או לשלוט בהם אִם-מְשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ שינאתם גוברת
ליוסף על החלום שלו ויספּו עוד שָנא אתו עַל-חֲלַמְתִּיו אך גם מתוך חרדה
וחשש מהתגשמות החלום וְעַל-דְּבָרָיו.

נִיבִיט וּבִיטוּיִט

"הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מְשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ" (8) משמעותו "התרסה כלפי אדם
שמתנשא על אחרים"

חלום יוסף - חלום השמש הירח והכוכבים

פסוקים 9 - 11 - "ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הִנֵּה
חֲלַמְתִּי חֲלוֹם עוד וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ ואֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי.
ויספר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אָחִיו ויגַעַר-בּוֹ אָבִיו ויאמר לוֹ מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר
חֲלַמְתָּ הֲבֹא נְבוֹא אֲנִי ואֲמַדְךָ וְאֲחִיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָךְ אֶרְצָה. ויִקְנְאוּ-בּוֹ אָחִיו
ואָבִיו שָׁמַר אֶת-הַדָּבָר."

חלום השמש הירח והכוכבים

עָשָׂר כּוֹכָבִים מְשִׁתְּחוּיִם לִי. יוֹסֵף מִסְפָּר חֲלוֹם זֶה גַם לֵאבִיו בְּנוֹכַחֹת אַחִיו וַיִּסְפָּר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אָחִיו

תגובת יעקב אביו לחלום

יעקב שמבין שהשמש והירח מסמלים את ההורים ואילו אחד עשר הכוכבים מסמלים את האחים מגיב לחלום בשתי צורות:

- בפני בניו - יעקב נוזף ביוסף וַיִּגְעַר-בּוֹ אָבִיו ואומר לו וַיֹּאמֶר לוֹ איזה שטות של חלום הוא חלם מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ כִּי־צַד יִתֵּן שִׁבּוּאוֹ הוּא וְאִמּוֹ (שנפטרה) ואחיו להשתחוות בפניו הִבּוּא נָבּוּא אֲנִי וְאֶמְדָּ וְאֶחִידָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָךְ אֲרֻצָּה בַּעֲקֻבוֹת הַחֲלוֹם מִתְּגַבֵּרֶת קִנְיַת הָאֲחִים בְּיוֹסֵף וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אָחִיו
- מבחינה אישית - יעקב מאמין לחלומותיו של יוסף לוקח אותם ברצינות ושומר בזכרונו את דבר החלום וְאָבִיו שָׁמַר אֶת-הַדְּבָר.

החוקרים אומרים:

- בשני החלומות **המילה המנחה** היא הַשְׁתַּחֲוֹת שיש לה משמעות רבה בהמשך הסיפורים על יוסף.
- החלומות של יוסף רומזים על שעתיד להתרחש לגביו מבחינת התוכנית האלוהית ומבטאים את משאלת הלב שלו לשלוט באחיו. על כך **אמר חז"ל: "אין אדם רואה בחלום אלא מהרהורי ליבו" (ברכות נ"ה).**
- מוטיב החלומות המופיע כאן לראשונה ודורשים פענוח הופך למוטיב מרכזי בהמשך ומייצג את השינוי שעובר יוסף ההופך למפענח חלומות.

השוואה בין החלומות

הנקודות	חלום האלומות בשדה פסוקים 5 - 8	חלום השמש הירח והכוכבים פסוקים 9 - 11
למי יוסף מספר	יוסף מספר רק לאחיו.	יוסף מספר לאחיו ולאחר מכן מספר לאביו בנוכחות אחיו.
סימליות המעמד	<u>יוסף בולט ביחס לאחיו</u> אלומת השיבולים שלו זהה בגודלה לאלומות האחרות המשתחוות לה.	<u>יוסף נישא מעל הוריו ואחיו</u> השמש הירח וכוכבי השמיים משתחוים ליוסף בן האנוש.
המשתחוים ליוסף	רק אחיו משתחוים אליו.	אביו ואימו ואחיו משתחוים אליו.
התגובות	<u>האחים מגיבים</u> בכעס מתוך חשש שחלומותיו יתגשמו. יעקב אינו מגיב לחלום.	<u>אביו מגיב:</u> בשתי צורות: בפני האחים - הוא נזף ביוסף. לעצמו - הוא מאמין בהתגשמות החלום ושומר אותו בזכרון.

יעקב שולח את יוסף אל אחיו

פסוק 12 - "וַיֵּלְכוּ אֶחָיו לְרֵעוֹת אֶת-צֶאֱן אֲבֵיהֶם בְּשָׂכָם".

אחיו של יוסף הולכים יחד וַיֵּלְכוּ אֶחָיו לרעות את עדר הצאן של אביהם בשכם לרעות את-צאן אביהם בְּשָׂכָם.

החוקרים אומרים:

פסוק זה מבליט את ההעדפה של יוסף על ידי אביו כיוון שאינו משתתף עם אחיו ברעיית הצאן כאשר כל האחים יוצאים יחד לרעות את העדר.

פסוקים 13 - 14 - "וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף הֲלוֹא אֶחֱיד רְעִים בְּשָׂכָם לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנִּי. וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ-נָא רְאֵה אֶת-שְׁלוֹם אֶחֱיד וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֶּאֱן וְהַשְׁבִּנִי דָּבָר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק חֲבֹרֹן וַיָּבֹא שָׁכְמָה".

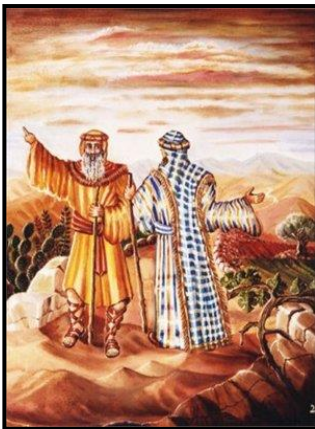
יעקב הרוצה לקרב את יוסף לאחיו קורא לו וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף כדי לשלוח אותו אל אחיו הרועים את הצאן בשכם הֲלוֹא אֶחֱיד רְעִים בְּשָׂכָם לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם יוסף מתייזב מייד אצל אביו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנִּי. אשר אומר לו וַיֹּאמֶר לוֹ ללכת למקום המרעה כדי לראות מה שלום אחיו לָךְ-נָא רְאֵה אֶת-שְׁלוֹם אֶחֱיד ומה מצב עדר הצאן וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֶּאֱן לחזור ולספר לו על מצבם

וְהַשְׁבִּי דָבָר יוֹסֵף יוֹצֵא מִחֲבֵרוֹן לְכִיוּן שָׂכֵם וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעַמֶּק חֲבֵרוֹן וַיָּבֹא שָׂכָמָה.

החוקרים אומרים:

- יעקב שידע שהיחסים בין יוסף לאחיו אינם טובים מחליט לשלוח את יוסף אל אחיו למרעה כדי שיתפייסו ביניהם כשהוא אינו נמצא בסביבה.
- יוסף מתייצב מייד לקריאה של אביו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנִי ומתוך כבוד לאביו אינו שואל מדוע ילך אליהם כשהם שונאים אותו אלא מבצע את בקשתו של אביו.
- המילה המנחה בפסוקים אלו היא "שלח" החוזרת על עצמה בצורות שונות וַאֲשַׁלַּחְךָ, וַיִּשְׁלַחְהוּ ומדגישה את השליחות הכפולה של יוסף:
- השליחות הגלויה - היא השליחות שיעקב אביו שולח אותו לראות מה שלום אחיו.
- השליחות הסמויה - היא ששליחות זו היא היסטוריוסופית כיוון שהיא מאפשרת את התגשמות ההבטחה האלוהית

לירידה של יעקב ומשפחתו למצרים.

יוסף שואל את האיש על אחיו

פסוקים 15 - 17 - "וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ וְהָיָה תְּעָה בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מֶה-תְּבַקֵּשׁ. וַיֹּאמֶר אֶת-אָחִי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה-נָא לִי אֵיפֹה הֵם רְעִים. וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי אֹמְרִים נִלְכָּה דְתִינָה וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחֵר אָחִיו וַיִּמְצָאֵם בְּדֹתָן."

יוסף שאינו מכיר את הדרך לאחיו נתקל באדם וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ

בשדה שאלו הגיע בטעות וְהָיָה תְּעָה בַּשָּׂדֶה האדם שואל את יוסף וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מֶה הוּא מַחְפֵּשׁ מֶה-תְּבַקֵּשׁ. יוסף עונה לו וַיֹּאמֶר שהוא רוצה לדעת היכן אחיו אֶת-אָחִי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ ושואל את האדם אם פגש בהם ויוכל לומר לו הַגִּידָה-נָא לִי היכן הם רועים את הצאן אֵיפֹה הֵם רְעִים. האיש אומר ליוסף וַיֹּאמֶר הָאִישׁ שאחיו עברו כאן נָסְעוּ מִזֶּה והוא שמע אותם אומרים כִּי שָׁמַעְתִּי אֹמְרִים שהם הולכים לדותן נִלְכָּה דְתִינָה יוסף נפרד מהאיש והולך לכיוון אחיו וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחֵר אָחִיו והוא מוצא אותם בדותן וַיִּמְצָאֵם בְּדֹתָן.

מי האיש שיוסף פוגש בו בשדה?

רש"י אומר:

האיש הוא המלאך גבריאל "זה גבריאל שנאמר והאיש גבריאל"

הרמב"ן אומר:

אלוהים זימן ליוסף אדם רגיל שיהיה לו מורה דרך לאחיו כדי שתתקיים ההבטחה האלוהית לירידתם למצרים "כי זמן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם... שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום"

החוקרים אומרים:

תפקידו של האדם, שיוסף פוגש ומכוון אותו אל מקום המרעה של אחיו היה, לקדם את השתלשלות האירועים, שיביאו לירידת יעקב ומשפחתו למצרים ולהתגשמות ההבטחה האלוהית.

נִיבִיט וְכִיטוּיִט

"את אחי אנכי מבקש" (16) כיום משמש "קריאה להבאת יהודי התפוצות לארץ"

התנכלות האחים ליוסף

פסוקים 18 - 20 - "וַיֵּרְאוּ אוֹתוֹ מֵרָחֵק וּבִטְרָם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַפְּלוּ אוֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו הֲנֵה בָעַל הַחֲלֻמוֹת הַלְזָה בָּא. וְעַתָּה לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאֶמְרָנוּ חֲזָה רָעָה אֲכַלְתָּהוּ וְנִרְאָה מֶה-יְהִיו חֲלֹמְתֵינוּ."

אחיו של יוסף רואים אותו מרחוק וַיֵּרְאוּ אוֹתוֹ מֵרָחֵק ולפני שהוא מספיק להתקרב אליהם וּבִטְרָם יִקְרַב אֲלֵיהֶם הם זוממים להרוג אותו וַיִּתְנַפְּלוּ אוֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ. מזלזלים בו ואומרים האחד לשני וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו הֲנֵה בָעַל הַחֲלֻמוֹת בָּא אֵלֵיהֶם הֲנֵה בָעַל הַחֲלֻמוֹת בָּא אֵלֵיהֶם הֲנֵה בָעַל הַחֲלֻמוֹת הַלְזָה בָּא. ובנימה מרושעת מציעים וְעַתָּה לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וַיִּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וַיֹּאמְרוּ לַאֲבִיהֶם וְאֶמְרָנוּ שְׁחִית טָרֵף אָכַל אוֹתוֹ חֲזָה רָעָה אֲכַלְתָּהוּ וּבִלְעַג מוֹסִיפִים וְאֵז יִתְבַּרֵּר וְנִרְאָה מֶה יִתְמַשׁ מִחֲלֻמוֹתֵינוּ מֶה-יְהִיו חֲלֹמְתֵינוּ.

החוקרים אומרים:

- יוסף נמצא כעת לבד עם אחיו ששונאים אותו הרחק מהבית כשאביו אינו יכול להגן עליו.
- האחים מצטיירים כאן כדמויות שליליות הזוממים להרוג את אחיהם המתנשא להשליכו לבור ולשקר לאביהם שחיית טרף אכלה אותו.

ניקט וביטויים

"בעל החלמות" (19) מציין "אדם בעל דימיון פורה שהוזה בהקיץ"

ניסיונו של ראובן להציל את יוסף

פסוקים 21 - 22 - "וישמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא נפנו נפש. ויאמר אלהם ראובן אל-תשפכו-דם השליכו אותו אל-הבור הזה אשר במדבר ויד אל-תשלחו-בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל-אביו."

ראובן הבן הבכור שבהעדר אביו עליו מוטלת האחריות לשלומם של יוסף שומע את דברי אחיו הרוצים להרוג את יוסף וישמע ראובן וכדי להציל אותו ויצלהו מידם הוא אומר לאחיו ויאמר שאינו מסכים להריגתו של יוסף לא נפנו נפש. כיוון שאחיו אינם מגיבים לדבריו הוא מציע להם ויאמר אלהם ראובן שבמקום לפגוע פיזית ביוסף ולשפוך דם אל-תשפכו-דם עדיף שישליכו אותו לבור יבש במדבר השליכו אותו אל-הבור הזה אשר במדבר מאשר לפגוע בו ויד אל-תשלחו-בו ראובן מציע להם הצעה זו מתוך מטרה להציל את יוסף למען הציל אתו מידם ולהשיבו אל בית אביו להשיבו אל-אביו.

החוקרים אומרים:

- ראובן הבן הבכור מתגלה כאן מול אחיו כאדם חלש וחסר מנהיגות וסמכות שאחיו אינם נשמעים לו. הוכחה לכך:
- בתחילה ראובן אומר לאחיו שהוא אינו מסכים להריגתו של יוסף ויאמר לא נפנו נפש. אך אחיו אינם מתייחסים לדבריו.
- לאחר שאחיו אינם מתייחסים לדבריו ראובן מציע הצעה אחרת והיא להשליך את יוסף לבור ויאמר אלהם ראובן... השליכו אותו אל-הבור הזה אשר במדבר

- ראובן מדבר אל אחיו בגוף שני ובציווי אל-תשפכו, השליכו אתו, ויד אל-תשליחו-בו ולמעשה גורם להם שלא להתייחס לדבריו.

נִיבִיט וּבִיטוּיִט

"אל תשפכו דם" (22) מציין "לא לרצוח" או "לא לבייש מישהו"

פגיעת האחים ביוסף

האחים משליכים את יוסף לבור

פסוקים 23 - 25 - "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-בָּא יוֹסֵף אֶל-אָחִיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת-יוֹסֵף אֶת-כְּתָנָתוֹ אֶת-כְּתָנֵת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו. וַיִּקְחֻהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבֶּרֶה וְהַבּוֹר רֶק אֵין בּוֹ מַיִם. וַיָּשְׁבוּ לֶאֱכֹל-לֶחֶם וַיִּשְׁאוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחַת יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וּגְמָלֵיהֶם נִשְׂאִים נִכְאֹת וְצָרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה."

כאשר יוסף מגיע אל אחיו וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-בָּא יוֹסֵף אֶל-אָחִיו הם מפשיטים אותו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת-יוֹסֵף מכותונת הפסים שעליו אֶת-כְּתָנָתוֹ אֶת-

כְּתָנֵת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו. לוקחים אותו וַיִּקְחֻהוּ ומשליכים אותו לבור וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבֶּרֶה רֶק שאין בו מים וְהַבּוֹר רֶק אֵין בּוֹ מַיִם. ולאחר מכן הם מתיישבים לאכול וַיָּשְׁבוּ לֶאֱכֹל-לֶחֶם כשלפתע הם רואים וַיִּשְׁאוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּרְאוּ שיירת ישמעאלים שבאה מגלעד וְהִנֵּה אֲרֻחַת יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגִּלְעָד כשהגמלים שלהם נושאים סחורות ובשמים שהם מובילים למצרים וּגְמָלֵיהֶם נִשְׂאִים נִכְאֹת וְצָרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה.

החוקרים אומרים:

פסוקים אלו מדגישים את שני ההיבטים הבאים:

- **עוצמת השנאה של האחים ליוסף -** שבאה לידי ביטוי בהפשטת יוסף מכותונת הפסים שהיתה הסמל לאהבתו של יעקב אביהם את יוסף.
- **האכזריות של האחים כלפי יוסף -** שבאה לידי ביטוי בישיבת האחים לאכול לאחר שזרקו את יוסף לבור.

מה משמעות הביטוי "וְהַבּוֹר יֶקֶת אֵין בּוֹ מַיִם"?

רש"י אומר:

מהביטוי וְהַבּוֹר יֶקֶת אֵין בּוֹ מַיִם ניתן להבין שעקרבים ונחשים כן יש בו "מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו"

מדוע לא כתוב כאן כיצד מגיב יוסף בעת שהושלך לבור?

החוקרים אומרים:

שהסיבה לכך היא שהסופר המקראי רצה להדגיש שתי נקודות חשובות הקשורות ליוסף:

- **יוסף עדיין לא כיפר על חטאיו** - כיוון שהיה חייב לכפר על חטאי היוהרה וההתנשאות שלו כלפי משפחתו ולקבל את הגמול הראוי לו לא רצה הסופר המקראי ליצור כלפיו אהדה ולכן לא הביא את תגובתו כאן בשעה שנזרק לבור.
- **להדגיש את החרטה של אחיו על מה שעשו לו** - הסופר המקראי העדיף להביא **בסגנון של פלאשבק** את התגובה של יוסף בעת שהושלך לבור בדברי החרטה שמביעים האחים בפני יוסף עצמו כשהוא שליט מצרים והם אינם מכירים אותו כפי שמתואר **בפרק מ"ב (21)** **"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו אָבֵל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל-אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ"** מדבריהם ניתן להבין שיוסף התחנן אל אחיו וביקש על נפשו אך הם השאירו אותו בבור והלכו לאכול.

הצעתו של יהודה לאחיו

פסוקים 26 - 27 - "וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל-אָחִיו מֶה-בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת-אָחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת-דָּמּוֹ. לָכֵן וְנִמְכְּרֵנוּ לַיִּשְׁמַעֲאֵלִים וְיָדְנוּ אֶל-תְּהִי-בּוֹ כִּי-אָחִינוּ בְּשָׂרֵנוּ הוּא וַיִּשְׁמָעוּ אָחָיו."

לאחר שסיימו האחים לאכול יהודה שואל את אחיו בצורה **רטורית וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל-אָחִיו** איזו תועלת **מֶה-בָּצַע** תהיה להם מהריגתו של אחיהם יוסף **כִּי נִהְרַג אֶת-אָחִינוּ** ומהסתרת הרצח **וְכִסִּינוּ אֶת-דָּמּוֹ**. עדיף למכור אותו

לישמעאלים לָכוּ וְנִמְכְּרוּ לַיִּשְׁמַעְאֵלִים כִּךְ גַּם לֹא יִהְיֶה צוּרְךָ לִפְגוּעַ בְּאַחֵיהֶם
שֶׁהוּא חֵלֶק מִבִּשְׂרָם וַיִּדְנוּ אֶל-תְּהִי-בּוֹ כִּי-אֶחָיו בְּשָׂרֵנוּ הוּא אֲחִיו שֶׁהִקְשִׁיבוּ
לְדַבְּרֵי הַסְכִּימוֹ לְהַצְעָתוֹ וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו.

החוקרים אומרים:

יהודה בניגוד לראובן מתגלה כמנהיג המקובל על אחיו אשר משכנע אותם
לקבל את הצעתו בצורות הבאות:

- מדבר אל אחיו כשווה בין שווים - פונה אליהם בגוף ראשון (רבים)

מציע להם את הצעתו ואינו מצווה עליהם וְכִסִּינוּ, וְנִמְכְּרוּנוּ, וַיִּדְנוּ

- בוחר את העיתוי הנכון - הוא פונה לאחיו לאחר שסיימו את הארוחה

כשהם שבעים ורגועים וכשמופיעה שיירת הישמעאלים.

- פונה להיגיון של אחיו - כשהוא שואל אותם באופן רטורי איזו תועלת

תהיה להם מהרצח ואומר שעדיף למכור אותנו לישמעאלים.

- פונה לרגש של אחיו - כשהוא אומר להם שמכירתו של יוסף עדיפה על

רציחתו ומדגיש בפניהם פעמיים שיוסף הוא אחיהם כִּי נִהְלַג אֶת-

אֶחָיו, כִּי-אֶחָיו בְּשָׂרֵנוּ הוּא

התוצאה היא שאחיו מקבלים את הצעתו של יהודה וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו.

נִיבִיט וְכִיטוֹיִט

"כִּי אֶחָיו בְּשָׂרֵנוּ הוּא" (27) מציין "בן משפחה קרוב ביותר"

מכירתו של יוסף לעבדות

יוסף נמכר לישמעאלים

פסוק 28 - "וַיַּעֲבְרוּ אֲנָשִׁים מִדִּינִים סַחְרִים

וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת-יוֹסֵף מִן-הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ

אֶת-יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף

וַיָּבִיאוּ אֶת-יוֹסֵף מִצְרָיִמָּה".

כאשר שיירת סוחרים מדיינים עוברת במקום

וַיַּעֲבְרוּ אֲנָשִׁים מִדִּינִים סַחְרִים מוֹשְׁכִים

ומעלים את יוסף מהבור וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת-

יוֹסֵף מִן-הַבּוֹר וּמוֹכְרִים אֶת יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְאֵלִים וַיִּמְכְּרוּ אֶת-יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְאֵלִים

תמורת 20 כסף **בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף** ואלו מביאים את יוסף למצרים וַיְבִיאוּ אֹתוֹ-
יוֹסֵף מִצְרָיִמָּה.

מי מושך ומעלה את יוסף מהבור ומוכר אותו לישמעלים?

החוקרים אומרים:

יש פרשנים הטוענים שהמדיינים הם אלו שמשכו והעלו את יוסף מהבור ומכרו אותו לישמעאלים שהביאו אותו למצרים.

רש"י אומר:

האחים הם אלו שמשכו והעלו את יוסף מהבור ומכרו אותו לישמעאלים שמכרו אותו למדיינים שהביאו את יוסף למצרים "וימשכו בני יעקב את יוסף מן הבור וימכרוהו לישמעאלים והישמעאלים למדיינים והמדיינים למצרים"

פסוקים 29 - 30 - "וַיָּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל-הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין-יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת-בְּגָדָיו. וַיָּשֶׁב אֶל-אָחִיו וַיֹּאמֶר הִילָד אֵינָנוּ וְאָנִי אָנָּה אֲנִי-בָּא."

ראובן שכנראה היה במקום אחר בעת שהאחים מכרו את יוסף חוזר אל הבור שאליו נזרק יוסף וַיָּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל-הַבּוֹר אינו מוצא את יוסף בבור וְהִנֵּה אֵין-יוֹסֵף בַּבּוֹר וקורע את בגדיו מדאגה וַיִּקְרַע אֶת-בְּגָדָיו. ראובן חוזר לאחיו ואומר להם וַיָּשֶׁב אֶל-אָחִיו וַיֹּאמֶר שיוסף אננו בבור הִילָד אֵינָנוּ וכיצד הוא עכשיו אמור להסביר את העלמו לאביהם וְאָנִי אָנָּה אֲנִי-בָּא.

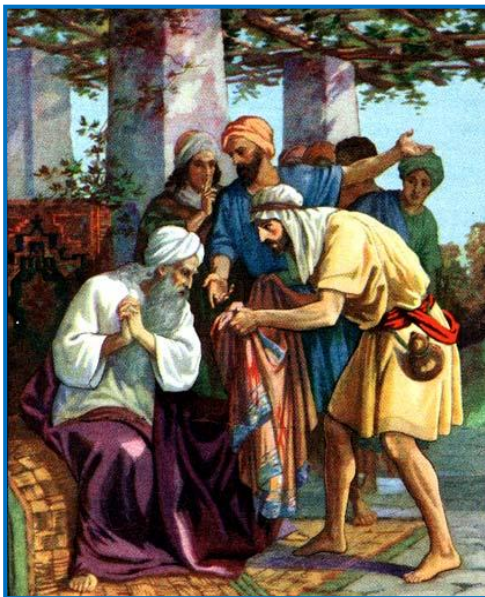
החוקרים אומרים:

- העובדה שהאחים מכרו את יוסף בהעדרו של ראובן האח הבכור מוכיחה שדעתו אינה חשובה להם והוא חסר סמכות בעיניהם.
- בביטוי הִילָד אֵינָנוּ וְאָנִי אָנָּה אֲנִי-בָּא יש שימוש חוזר באות א (סגנון של אליסטרציה) שמדגיש את ההתרגשות והתסכול של ראובן.
- דבריו של ראובן וְאָנִי אָנָּה אֲנִי-בָּא מוכיחים שהוא חושב על עצמו וכיצד יסביר את העלמותו של יוסף לאביו ואינו חושב על מצבו של יוסף.
- ראובן מגלה חוסר מנהיגות בזה שאינו נוזף באחיו ואינו דורש מהם לצאת ולחפש את יוסף אלא נכנע להם ולכן הם אינם מגיבים לצער והדאגה שלו.

האחים חוזרים אל אביהם

פסוקים 31 - 33 - "ויקחו את-כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את-הכתנת בדם. וישלחו את-כתנת הפסים ויביאו אל-אביהם ויאמרו זאת מצאנו הכר-נא הכתנת בנד הוא אם-לא. ויפירה ויאמר כתנת בני חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף".

האחים שצריכים לחזור לביתם ולהסביר לאביהם את ההיעלמות של יוסף לוקחים את כותונת הפסים של יוסף ויקחו את-כתנת יוסף שוחטים גדי עיזים וישחטו שעיר עזים טובלים את הכותונת בדם ויטבלו את-הכתנת בדם.

האחים מראים ליעקב את הכותונת של יוסף

ויוצרים קרעים וישלחו בכותונת הפסים כאילו חיה קרעה אותה את-כתנת הפסים ומביאים את הכותונת לאביהם ויביאו אל-אביהם ואומרים לו שמצאו את הכותונת ויאמרו זאת מצאנו ושואלים אותו האם הוא מזהה אותה הכר-נא ככותונת של בנו הכתנת בנד הוא אם-לא. יעקב מזהה אותה מייד ויפירה ואומר שזו הכותונת של בנו ויאמר כתנת בני שחיית טרף אכלה אותו ויוסף נטרף חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף.

החוקרים אומרים:

שפסוקים אלו מדגישים את:

הענשתו של יעקב על פי עיקרון של "מידה כנגד מידה"

העונש של יעקב	החטא של יעקב	האמצעים
מסמלת את מחאת האחים על התנהגות אביהם.	סימלה עבור יעקב את העדפת יוסף וקיפוח אחיו.	הכותונת
כעת בניו משתמשים בהם בכדי לרמות אותו וישחטו שעיר עזים ויטבלו את-הכתנת בדם	העורות שימשו את יעקב בכדי לרמות את אביו ואת ערת גדיי העזים הלבישה על-גדיו (כ"ז 16)	שעיר עיזים
בניו של יעקב גונבים את דעתו כיוון שאינו יודע את האמת הכר-נא הכתנת בנד הוא... ויפירה...	יעקב גנב את דעתו של אביו יצחק העיוור שלא הכירו ולא הפירו כי-היו גדיי פידים עשו אחיו שערות (כ"ז 23)	גנבת הדעת

הענשתו של יוסף על פי עיקרון של "מידה כנגד מידה"

העונש של יוסף	החטא של יוסף
הושפל על ידי אחיו הושלך לבור ונמכר לעבדות	היה גאווותן והתנשא על אחיו

נִיבִיט וּבִיטוּיִט

"חִיָּה רָעָה אֶכְלָתֶהוּ טָרֶף טָרֶף יוֹסֵף" (33) מציין "קריאת צער על אסון גדול שקרה"

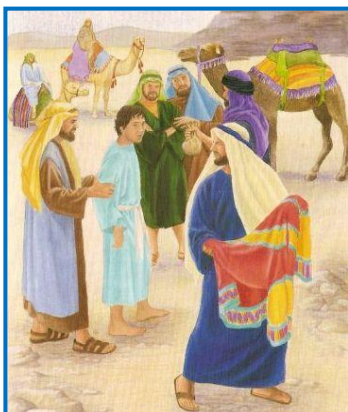
פסוק 34 - "וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׁמֹלְתָיו וַיִּשָּׂם שֶׁק בְּמִתְנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל-בָּנוֹ יָמִים רַבִּים".

יעקב נוהג מנהגי אבלות על מותו של בנו יוסף קורע את בגדיו וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׁמֹלְתָיו לובש שק וַיִּשָּׂם שֶׁק בְּמִתְנָיו ומתאבל על בנו במשך זמן רב וַיִּתְאַבֵּל עַל-בָּנוֹ יָמִים רַבִּים.

פסוק 35 - "וַיִּקְמוּ כָל-בָּנָיו וְכָל-בָּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ וַיָּמָאן לְהִתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי-אֶרֶד אֶל-בְּנֵי אָבִי שְׁאֵלָה וַיַּבֶּךְ אֹתוֹ אָבִיו".

כל בניו וַיִּקְמוּ כָל-בָּנָיו וְכָל-בָּנֹתָיו באו לנחם את יעקב לְנַחֲמוֹ שמסרב להתנחם וַיָּמָאן לְהִתְנַחֵם ומבקש למות ולהגיע לקברו של יוסף וַיֹּאמֶר כִּי-אֶרֶד אֶל-בְּנֵי אָבִי שְׁאֵלָה ויעקב ממשיך לבכות את מותו של יוסף וַיַּבֶּךְ אֹתוֹ אָבִיו.

פסוק 36 - "וְהַמִּדְּנִים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל-מִצְרַיִם לְפוֹטִיפָר סָרִיס פְּרָעָה שֶׁר הַטִּבְחִים".

והמדיינים מכרו את יוסף במצרים וְהַמִּדְּנִים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל-מִצְרַיִם לְפוֹטִיפָר סָרִיס פְּרָעָה שֶׁר הַטִּבְחִים.

החוקרים אומרים:

שפסוק זה סותר את הכתוב בפסוק 28 שהמדיינים או

האחים מכרו את יוסף לישמעאלים שהביאו את יוסף המדיינים לוקחים את יוסף למצרים למצרים. הסתירה הזו מלמדת שהסופר המקראי השתמש במקורות שונים בכתיבת הפרק והשילוב ביניהם יוצר את הסתירה.

בחן ידיעותיך

ענה על השאלות הבאות:

1. הסבר למי מכוון הביטוי "וַיָּבֹא יוֹסֵף אֶת-דִּבְתָּם רָעָה אֶל-אֲבִיהֶם"?

2. כיצד מגיבים האחים לחלום השיבולים של יוסף?

3. מהי תגובתו של יעקב לחלום השמש הירח והכוכבים של יוסף?

4. הסבר את ההבדל בין שני החלומות של יוסף?

5. מי האיש שפוגש יוסף בחיפושיו אחר אחיו?

6. תאר כיצד מצטיירת דמותו של ראובן בפסוקים 21-22?

7. תאר כיצד מצטיירת דמותו של יהודה בפסוקים 26-27?

8. באילו כינויים מכנים את יוסף בפרק זה ומה ניתן ללמוד מכינויים אלו?

סיפור התהוות האומה

**גזירות ושיעבוד, שליחותו של
משה והיציאה לחירות, מעמד
הר סיני ומתן תורה**

שמות - פרק א'

פרעה משעבד את בני ישראל

בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבָּנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בְּשֹׁדֶה אֶת כָּל־עַבְדֵּיהֶם
אֲשֶׁר־עֲבָדוּ בָהֶם בְּפָרֶדֶ: טו וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִילֵדֹת הָעֵבְרִית
אֲשֶׁר שֵׁם הָאִחָת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשְּׁנִית פּוּטֶה: טז וַיֹּאמֶר בִּילְדָן
אֶת־הָעֵבְרִיּוֹת וַרְאִיתָן עַל־הָאֲבָנִים אֲסִיֵּבָן הוּא וְהַמֶּתֶן אֹתוֹ וְאֲסִיֵּבָת
הוּא וְחִיה: יז וַתִּירָאֵן הַמִּילֵדֹת אֶת־הָאֱלֹהִים וְלֹא עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר
אֱלֹהֵן מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַתַּחֲיֶינָן אֶת־הַיִּלָּדִים: שני יח וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם
לְמִילֵדֹת וַיֹּאמֶר לָהֶן מִדּוּעַ עֹשִׂיתֶן הַדָּבָר הַזֶּה וַתַּחֲיֶינָן אֶת־הַיִּלָּדִים:
יט וַתֹּאמְרֶינָן הַמִּילֵדֹת אֶל־פְּרֹעֶה כִּי לֹא בָנָשִׁים הַמִּצְרִית הָעֵבְרִית
כִּי־חַיּוֹת הֵנָּה בְּפֶרֶם תָּבוֹא אֱלֹהֵן הַמִּילֵדֹת וְיִלְדוּ: כ וַיִּטֹּב אֱלֹהִים
לְמִילֵדֹת וַיִּדְּבֵהֶם וַיַּעֲצֻמוּ מְאֹד: כא וַיְהִי כִּי־יִרְאוּ הַמִּילֵדֹת
אֶת־הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים: כב וַיֵּצֵא פְרֹעֶה לְכָל־עַמּוֹ לֵאמֹר
כִּלְיָהֶן הַיִּלּוּד הַיָּאֵרָה תִּשְׁלִיכֶנּוּ וְכָל־חֶבֶת תַּחֲיוּן:

א וַאֲלֵה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרֵימָה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ
וּבֵיתוֹ בָּאוּ: ב רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן לֵוִי וַיהוּדָה: ג יִשָּׁשְׁכָר זְבוּלֹן וּבִנְיָמִן:
ד דָּן וְנַפְתָּלִי גָד וְאָשֶׁר: ה וַיְהִי כָל־נֶפֶשׁ יִצְחָק יִרְדְּ־יַעֲקֹב שִׁבְעִים
נֶפֶשׁ וַיּוֹסֶף הָיָה בְּמִצְרַיִם: ו וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל־אָחִיו וְכָל־הַדּוֹר הַהוּא:
ז וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֶאֱדָה מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ
אֹתָם:
ח וַיָּקָם מֶלֶךְ־חָדָשׁ עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע אֶת־יוֹסֵף: ט וַיֹּאמֶר
אֶל־עַמּוֹ הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וַעֲצוּם מְמֹנִי: י הִבֵּה נְתַחֲכֶמָה
לִּי פֶן־יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי־תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם־הוּא עַל־שְׂנְאֵינוּ
וְנִלְחַם־בָּנוּ וְעָלָה מִן־הָאָרֶץ: יא וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ
בְּסִבְלָתָם וַיְכִן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפְרֹעֶה אֶת־פָּתָם וְאֶת־רַעֲמֶסֶס:
יב וּכְאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ בֶּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצֹוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
יג וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶדֶ: יד וַיִּמְרֹדוּ אֶת־חַיֵּיהֶם

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בשעבוד של בני ישראל במצרים ובגזרות של

פרעה על בני ישראל

התרבות בני ישראל - פסוקים 1 - 7

פסוקים 1 - 5 - "וַאֲלֵה, שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַבָּאִים, מִצְרֵימָה: אֶת יַעֲקֹב, אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ. רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן, לֵוִי וַיהוּדָה. יִשָּׁשְׁכָר זְבוּלֹן, וּבִנְיָמִן. דָּן וְנַפְתָּלִי, גָד וְאָשֶׁר. וַיְהִי, כָּל־נֶפֶשׁ יִצְחָק יִרְדְּ־יַעֲקֹב--שִׁבְעִים נֶפֶשׁ; וַיּוֹסֶף, הָיָה בְּמִצְרַיִם".

ואלה שמות בני ישראל (יעקב) וַאֲלֵה, שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁירְדוּ לַמִּצְרַיִם
הַבָּאִים, מִצְרֵימָה עם יעקב אביהם אֶת יַעֲקֹב כָּל אֶחָד עִם בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ
וּבֵיתוֹ יִרְדּוּ בָּאוּ רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן, לֵוִי וַיהוּדָה יִשָּׁשְׁכָר
זְבוּלֹן וּבִנְיָמִן יִשָּׁשְׁכָר זְבוּלֹן, וּבִנְיָמִן דָּן וְנַפְתָּלִי דָן וְאָשֶׁר גָּד וְאָשֶׁר
וּבִסֵּךְ הַכָּל מִנּוּ כָּל בְּנֵי מִשְׁפַּחַת יַעֲקֹב שִׁירְדוּ וַיְהִי, כָּל־נֶפֶשׁ יִצְחָק יִרְדְּ־יַעֲקֹב
שִׁבְעִים נֶפֶשׁ שִׁבְעִים נֶפֶשׁ כַּשִּׁיּוֹסֵף וּמִשְׁפַּחְתּוֹ הָיוּ כָּבֵד בְּמִצְרַיִם וַיּוֹסֶף, הָיָה
בְּמִצְרַיִם

החוקרים אומרים:

- ספר שמות מתחיל עם ו' החיבור בביטוי וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אשר מציינת את החיבור לספר בראשית, ובכך הפרטים בספר שמות מהווים את ההמשך של הפרטים בספר בראשית.
- מספר היורדים למצרים הוא שִׁבְעִים נֶפֶשׁ כאשר המספר 70 הוא **מספר טיפולוגי** המבטא במקרא ברכה ושלמות.

פסוק 6 - וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל-אָחִיו, וְכָל הַדּוֹר הַהוּא.

ולאחר שיוסף מת וַיָּמָת יוֹסֵף מתו גם כל אחיו וְכָל-אָחִיו וכל בני משפחותיהם בני הדור שירדו למצרים וְכָל הַדּוֹר הַהוּא

החוקרים אומרים:

שפסוק זה בא לומר שבני ישראל הנמצאים כעת במצרים אינם בני הדור שירדו למצרים אלא הם **בני דור חדש שנולדו במצרים**.

פסוק 7 - "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ--בְּמֵאד מְאֹד; וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ, אֹתָם".

ובני ישראל היו פוריים והולידו ילדים וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, פָּרוּ והתרבו מאד וַיִּשְׁרְצוּ ומספרם גדל וַיִּרְבּוּ והתחזקו מאד מאד וַיַּעֲצֻמוּ--בְּמֵאד מְאֹד והתפשטו בכל ארץ מושבם וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ, אֹתָם

החוקרים אומרים:

שההתרבות של בני ישראל מתוארת כאן בהדרגתיות על ידי אמצעים ספרותיים של ריבוי פעלים כמו: פָּרוּ, וַיִּשְׁרְצוּ, וַיִּרְבּוּ, וַיַּעֲצֻמוּ

מלך חדש במצרים

פסוקים 8 - 10 - "וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ, עַל-מִצְרַיִם, אֲשֶׁר לֹא-יָדַע, אֶת-יוֹסֵף. וַיֹּאמֶר, אֶל-עַמּוֹ: הִנֵּה, עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל--רַב וְעָצוּם, מִמֶּנּוּ. הֲבֵה נִתְחַכְמָה, לּוֹ: פֶּן-יִרְבֶּה, וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם-הוּא עַל-שְׂנְאֵינוּ, וְנִלְחַם-בָּנוּ, וְעָלָה מֶן-הָאָרֶץ".

כשמלך חדש עלה למלוכה במצרים וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ, עַל-מִצְרַיִם שלא הכיר את אשר עשה יוסף אֲשֶׁר לֹא-יָדַע, אֶת-יוֹסֵף הוא אומר לעמו וַיֹּאמֶר, אֶל-

עֲמֹו שהנה עם בני ישראל הִנֵּה, עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵינָם רַבִּים מֵאֵד רַב וְחֲזָקִים מֵאֵד וְעֲצוּם מֵאֵיתָנוּ הַמִּצְרִים מִמֶּנּוּ לֵכֵן אֹמֵר פִּרְעֹה, שְׂכָדִי לְהַחֲלִישׁ אֶת כּוֹחַם וּלְצַמֵּם אֶת הַתְּרֻבּוֹתָם, יֵשׁ לְמִצּוֹא סִיבָה מֵתַאִימָה וּלְפַעוֹל בַּחֲכָמָה נִגְדָם הִבֵּה נִתְחַכְמָה, לוֹ שֵׁמָא יִמְשִׁיכוּ לְהַתְּרַבּוֹת פֶּן-יִרְבֶּה וְכִשְׁתִּתְּרַחֵשׁ מִלַּחְמָה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה הֵם עֲלוּלִים לְהִצְטָרֵף לְאוֹיְבֵינוּ וְנוֹסֵף גַּם-הוּא עַל-שְׂנְאֵינוּ וּלְהִלָּחֵם נִגְדָנוּ וְנִלְחָם-בָּנוּ וְלֵאחֵר מִכֵּן לְעֲזוֹב אֶת מִצְרַיִם וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ

מדוע זקוק פרעה לסיבה מתאימה כדי לפגוע בבני ישראל?

הרמב"ן אומר:

פרעה ויועציו לא רצו לפגוע בבני ישראל ללא סיבה, מכיוון שזה יראה כבגידה, והרי בני ישראל הגיעו למצרים בהזמנת המלך הקודם. וגם העם המצרי לא יתן לפרעה ואנשיו לבצע מעשה אכזרי כזה. לכן יש למצוא סיבה מתאימה שתאפשר לפגוע בבני ישראל מבלי שירגישו שהפגיעה בהם נעשית משנאה. לא ראה פרעה וחכמי יועציו להכותם בחרב, כי תהיה בגידה גדולה להכות חנם העם אשר באו בארץ במצות המלך הראשון. וגם עם הארץ לא יתנו רשות למלך לעשות חמס כזה... אבל אמר שיעשו דרך חכמה שלא ירגישו ישראל כי באיבה יעשו בהם.

נִיבִיט וְכִיטוֹיִיט

"וַיִּקָּם מֶלֶךְ הַדָּשׁ, עַל מִצְרַיִם, אֲשֶׁר לֹא יָדַע, אֶת יוֹסֵף" (8) מִצִּיֵּן כִּיּוֹם "פְּלוֹנִי שְׂאִינוּ מִכִּיר

אֶת הַמַּעֲשִׂים שֶׁל קוֹדֵמִיו, וְלֵכֵן מֵתַעֲלֵם מֵהֵם"

"הִבֵּה נִתְחַכְמָה, לוֹ" (10) מִשְׁמַעוֹתוֹ כִּיּוֹם לִגְבִי "אָדָם הַמִּתְכַּוֵּן לְפַעוֹל בַּעוֹרְמָה כְּדִי

לְהַתְּגַבֵּר עַל מִישֵׁהוּ אַחֵר"

גזרות פרעה על עם ישראל - פסוקים 11 - 22

פרעה שמעוניין להחליש את כוחם של בני ישראל ולצמצם את התרבותם מטיל על בני ישראל גזירות שמוטלות בשלבים:

שלב ראשון - עבודות כפייה

פסוקים 11 - 12 - "וַיִּשְׁיִמוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים, לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם; וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכָּנוֹת, לְפִרְעֹה--אֶת-פִּתּוֹם, וְאֶת-רַעַמְסֵס. וַיִּבְנֵה אֹתוֹ, בֶּן יִרְבֵּה וְכֵן יִפְרֹץ; וַיִּקְצוּ, מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.

כדי לבצע את עבודות הכפייה (מִסִּים) אנשי המלך מינו על בני ישראל וַיִּשְׁיֻמוּ עָלָיו אחראים על עבודות הכפייה שָׂרֵי מִסִּים כדי לענות אותם לְמַעַן עֲנֹתוֹ ולהגביר את הסבל שלהם בְּסִבְלָתָם. ובני ישראל בנו וַיִּבְנוּ ערי מחסנים (לאגירת מזון) עָרֵי מִסְכָּנוֹת עבור פרעה לְפָרְעָה את פיתום (בית אל השמש - אתום) אֶת-פֶּתֶם ואת רעמסס (על שם אחד הפרעונים - רעמסס השני) וְאֶת-רַעַמְסֵס וככל שהעבירו קשה יותר את בני ישראל וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ כך הם התרבו יותר כֹּן יִרְבֶּה והתחזקו יותר וְכֹן יִפְרֹץ וְעַל פִּי רַשִׁ"י המצרים קצו (מאסו) בחייהם וַיִּקְצוּ מהתרבות והתחזקות בני ישראל מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל

החוקרים אומרים:

השימוש במילה המנחה יִרְבֶּה מהשורש ר - ב - ה באה להדגיש את מאמצי פרעה למנוע את התרבות בני ישראל הִבֵּה נִתְחַכְמָה, לו פֶּן-יִרְבֶּה (10). אך האירוניה היא שמאמציו משיגים תוצאה הפוכה וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ כֹּן יִרְבֶּה...

נִיבִיט וְבִיטוֹיִט

"וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ, כֹּן יִרְבֶּה וְכֹן יִפְרֹץ" (12) מצוין כיום "ככל שפוגעים בו יותר כך הוא מתחזק יותר"

שלב שני - עבודות פרך

פסוקים 13 - 14 - וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּפָרֶךְ. וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבָּנִים, וּבְכָל-עֲבֹדָה, בַּשָּׂדֶה--אֵת, כָּל-עֲבֹדָתָם, אֲשֶׁר-עָבְדוּ בָהֶם, בְּפָרֶךְ."

המצרים מחמירים את עבודות הכפייה ומעבידים את בני ישראל וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בעבודה מפרכת בְּפָרֶךְ וממררים את חייהם וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם בעבודה קשה בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בהכנת חומרים בְּחֹמֶר לעשיית לבנים וּבִלְבָּנִים ובכל עבודה בשדה וּבְכָל-עֲבֹדָה, בַּשָּׂדֶה כשכל העבודות אֵת, כָּל-עֲבֹדָתָם שמעבידים אותם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בָהֶם הם עבודות פרך בְּפָרֶךְ

החוקרים אומרים:

השימוש החוזר במילה המנחה עֲבֹדָה מהשורש ע - ב - ד או במילה פָּרֶךְ מדגישות את השפלתם של בני ישראל כשהם משועבדים.

שלב שלישי - המתת הבנים הנולדים לנשים העבריות

פסוקים 15 - 16 - "וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם, לְמִילֵדֹת הָעִבְרִית, אֲשֶׁר שֵׁם הָאֵחָת שְׁפָרָה, וְשֵׁם הַשְּׁנִית פּוּעָה. וַיֹּאמֶר, בְּיֹלְדָכֶן אֶת-הָעִבְרִיּוֹת, וְרֵאִיתֶן, עַל-הָאֲבָנִים: אִם-בֶּן הוּא וְהַמֶּתֶן אֹתוֹ, וְאִם-בֵּת הוּא וְחָיָה".

פרעה פונה ומצווה וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם על המיילדות העבריות לְמִילֵדֹת הָעִבְרִית ששם אחת שפּרָה אֲשֶׁר שֵׁם הָאֵחָת שְׁפָרָה ושם השניה פּוּעָה וְשֵׁם הַשְּׁנִית פּוּעָה ואומר שהוא רוצה וַיֹּאמֶר שבזמן שהן מיילדות את הנשים העבריות בְּיֹלְדָכֶן אֶת-הָעִבְרִיּוֹת והן רואות וְרֵאִיתֶן בזמן הלידה את הוולד שיוצא מהן על אבני התמיכה (עליהן היולדות יושבות) עַל-הָאֲבָנִים אם הוולד שיוצא הוא בן אִם-בֶּן הוּא עליהן להמית אותו וְהַמֶּתֶן אֹתוֹ ואם זאת בת וְאִם-בֵּת הוּא יש להשאירה בחיים וְחָיָה

מי הן המיילדות שפּרָה ופּוּעָה?

החוקרים אומרים:

שקיימת מחלוקת לגבי זהותן. יש הטוענים שהמיילדות הן נשים מצריות ויש הטוענים שהמיילדות הן נשים עבריות.

פסוק 17 - "וַתִּירָאן הַמִּילֵדֹת, אֶת-הָאֱלֹהִים, וְלֹא עָשׂוּ, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵן מֶלֶךְ מִצְרַיִם; וַתַּחֲיֶינָה, אֶת-הַיִּלָּדִים".

אך המיילדות העבריות שחששו מאלוהים וַתִּירָאן הַמִּילֵדֹת, אֶת-הָאֱלֹהִים לא עשו וְלֹא עָשׂוּ את אשר ציווה עליהן פרעה מלך מצרים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵן מֶלֶךְ מִצְרַיִם והן השאירו בחיים את התינוקות שנולדו וַתַּחֲיֶינָה, אֶת-הַיִּלָּדִים

החוקרים אומרים:

שהחשש המיילדות מאלוהים וַתִּירָאן הַמִּילֵדֹת, אֶת-הָאֱלֹהִים מבטא את הצו המצפוני והמוסרי שלהן, שאינו מאפשר לאדם להרוג תינוקות חסרי ישע.

פסוקים 18 - 19 - "וַיִּקְרָא מֶלֶךְ-מִצְרַיִם, לְמִילֵדֹת, וַיֹּאמֶר לָהֶן, מַדּוּעַ עָשִׂיתֶן הַדָּבָר הַזֶּה; וַתַּחֲיֶינָה, אֶת-הַיִּלָּדִים. וַתֹּאמְרֶינָה הַמִּילֵדֹת אֶל-פְּרָעָה, כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרִית הָעִבְרִית: כִּי-חַיּוֹת הֵנָּה, בְּטָרָם תָּבוֹא אֲלֵהֶן הַמִּילֵדֹת וַיִּלְדוּ".

מלך מצרים קורא למיילדות ויקרא מלך-מצרים, למיילדות ושואל אותן ויאמר להן מדוע לא ביצעו את אשר ציווה אותן מדוע עשיתן הדבר הזה והן השאירו בחיים את התינוקות שנולדו ותחיינן, את-הילדים המיילדות מסבירות לפרעה ואומרות ותאמרנן המיילדות אל-פרעה שלא כמו הנשים המצריות כי לא כנשים המצריות הנשים העבריות העבריות הן כמו חיות השדה כי-חיות הנה ולפני שמגיעה אליהן המיילדת בטרם תבוא אלהן המיילדות הן יולדות וילדו

פסוקים 20 - 21 - "וייטב אלהים, למיילדות; וירב העם ויעצמו, מאד. ויהי, כי-יראו המיילדות את-האלהים; ויעש להם, בתיים".

אלוהים מתגמל וייטב אלהים את המיילדות על האומץ והחסד שעשו למיילדות שכתוצאה מכך התרבה העם וירב העם והתחזק מאד ויעצמו, מאד ומכיוון שחששו המיילדות ויהי, כי-יראו המיילדות מאלוהים את-האלהים תיגמל אותן אלוהים ויעש להם והן זכו להקים בית בתיים

החוקרים אומרים:

אלוהים מתגמל את המיילדות על פי העיקרון של **מידה כנגד מידה:**

הן סייעו להתרבות הבתים בעם ישראל - על כן הן זכו להקים בית

שלב רביעי - השמדת כל התינוקות הזכרים

פסוק 22 - "ויצו פרעה, לכל-עמו לאמר: כל-הבן הילוד, היארה תשליכהו, וכל-הבת, תחיון".

פרעה מצווה כעת ויצו פרעה, את כל בני העם המצרי לכל-עמו לאמר לקחת כל בן זכר שנולד לבני ישראל כל-הבן הילוד ולהשליך אותו לנהר היאור היארה תשליכהו ואילו את הבנות וכל-הבת יש להשאיר בחיים תחיון

החוקרים אומרים:

שלב זה הוא שיא ההחמרה של גזרות פרעה, מכיוון שכעת מצווה פרעה על כל בני עמו להשתתף ולקחת חלק בהשמדת התינוקות הזכרים של בני ישראל.

בחן ידיעותיך

ענה על השאלות הבאות:

1. הסבר מי הם בני ישראל הנמצאים במצרים על פי פסוק 6?

2. מדוע מפחד פרעה מבני ישראל?

3. מדוע זקוק פרעה לסיבה מתאימה בכדי לפגוע בבני ישראל?

4. המיילדות אינן מקיימות את צו פרעה כי הן חוששות מאלוהים. מה מבטא הביטוי **וַתִּירָאן הַמִּיִּלְדוֹת, אֶת הָאֱלֹהִים?**

5. כיצד מתרצות המיילדות לפרעה מדוע לא קיימו את הצו שלו?

6. כיצד מתוגמלות המיילדות על המעשים שעשו?

7. מה ההבדל בין הצו של פרעה בפסוק 16 לצו של פרעה בפסוק 22?
